EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 29.7.2022.
COM(2022) 383 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

Pārskata ziņojums par Atveseļošanas un noturības mehānisma īstenošanu

Pārskata ziņojums par Atveseļošanas un noturības mehānisma īstenošanu

2022. gada jūlijs

Satura rādītājs

Ievads 2

I. ANM ĪSTENOŠANAS GAITA: IZKĻŪT STIPRĀKIEM NO GLOBĀLĀS PANDĒMIJAS 3

I.a. Investīciju un reformu stimuls Eiropas ekonomikai 3

I.b. Tūlītēja finansiāla atbalsta sniegšana 6

II. LĪDZ ŠIM PANĀKTAIS PROGRESS: IEGULDĪJUMS SEŠU PĪLĀRU MĒRĶU SASNIEGŠANĀ UN SIEVIEŠU UN VĪRIEŠU LĪDZTIESĪBĀ 8

II.a. Seši pīlāri nākotnes prasībām atbilstošai atveseļošanai: pārskats par izpildītajiem starpposma rādītājiem un mērķrādītājiem 8

II.b. ANM ieguldījums dzimumu nelīdztiesības aspektu novēršanā 25

III. TURPMĀKĀ RĪCĪBA: ELASTĪGS INSTRUMENTS, KAS PIELĀGOTS JAUNIEM IZAICINĀJUMIEM 31

III.a. Nacionālo atveseļošanas un noturības plānu stiprināšana jaunu izaicinājumu risināšanai 31

III.b. Turpmākā rīcība: norādījumi dalībvalstīm par plānu atjaunināšanu 33

Secinājumi 33

Ievads

Ar Regulu (ES) 2021/241 2021. gada 19. februārī tika izveidots Atveseļošanas un noturības mehānisms (ANM), lai veicinātu kohēziju, mazinot Covid-19 pandēmijas izraisītās sociālās un ekonomiskās sekas un labāk sagatavojot Savienību nākotnes izaicinājumiem, jo īpaši atbalstot zaļo un digitālo pārkārtošanos. Pēc astoņpadsmit mēnešiem mehānisma īstenošana norit veiksmīgi un ātri saskaņā ar dalībvalstu noteikto reformu un investīciju grafiku. Līdz šim jau ir izmaksāti 100 miljardi EUR ANM līdzekļu: 56,6 miljardi EUR kā priekšfinansējums un 43 miljardi EUR kā maksājumi, un atveseļošanas un noturības plānu īstenošana dod reālus rezultātus gan attiecībā uz investīcijām, gan reformām visos sešos pīlāros, uz kuriem attiecas mehānisms.

Pēc tam, kad 2022. gada 1. martā tika publicēts pirmais gada ziņojums[1] par mehānisma īstenošanu, un saskaņā ar ANM regulas 16. pantu šajā pārskata ziņojumā ir sniegta atjaunināta informācija par šā mehānisma īstenošanu, kvantitatīvi novērtējot atveseļošanas un noturības plānu ieguldījumu klimata un digitālo mērķrādītāju sasniegšanā, kā arī katrā no sešiem pīlāriem. Ziņojumā arī aprakstīts, kā atveseļošanas un noturības plānos tiek risināti sieviešu un vīriešu nelīdztiesības jautājumi.Tas attiecas uz Eiropas Parlamenta ziņojumu par Atveseļošanas un noturības mehānisma īstenošanu[2], tajā iekļauta informācija par atveseļošanas un noturības plānu īstenošanu līdz 2022. gada 30. jūnijam, un tā pamatā ir dati, kas publicēti atveseļošanas un noturības rezultātu pārskatā. Papildu informācija tiek popularizēta arī *NextGenEU* kampaņā, ko Komisija uzsāka 2022. gada maijā[3].

ANM regulas 16. pantā paredzēts, ka pārskatīšanas ziņojumā būtu jāiekļauj arī konstatējumi un norādījumi dalībvalstīm pirms to atveseļošanas un noturības plānu atjauninā̄šanas saistībā ar 2022. gada maksimālo finanšu iemaksu summas atjauninā̄šanu. Tomēr, reaģējot uz ģeopolitiskajiem un ekonomiskajiem notikumiem, ko izraisīja Krievijas iebrukums Ukrainā, Komisija jau iepriekš sagatavoja savus konstatējumus un norādījumus, kas bija daļa no 2022. gada maijā publicētajiem Komisijas norādījumiem par atveseļošanas un noturības plāniem *REPowerEU* kontekstā[4].

[1] COM(2022) 75 final.
[2] Pieejams vietnē https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2022-0171_LV.html.
[3] Saskaņā ar ANM regulas 34. panta 3. punktu, sk. https://europa.eu/next-generation-eu/index_lv.
[4] Norādījumu dokuments ir pieejams vietnē https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/c_2022_3300_1_en_0.pdf.

I. ANM ĪSTENOŠANAS GAITA: IZKĻŪT STIPRĀKIEM NO GLOBĀLĀS PANDĒMIJAS

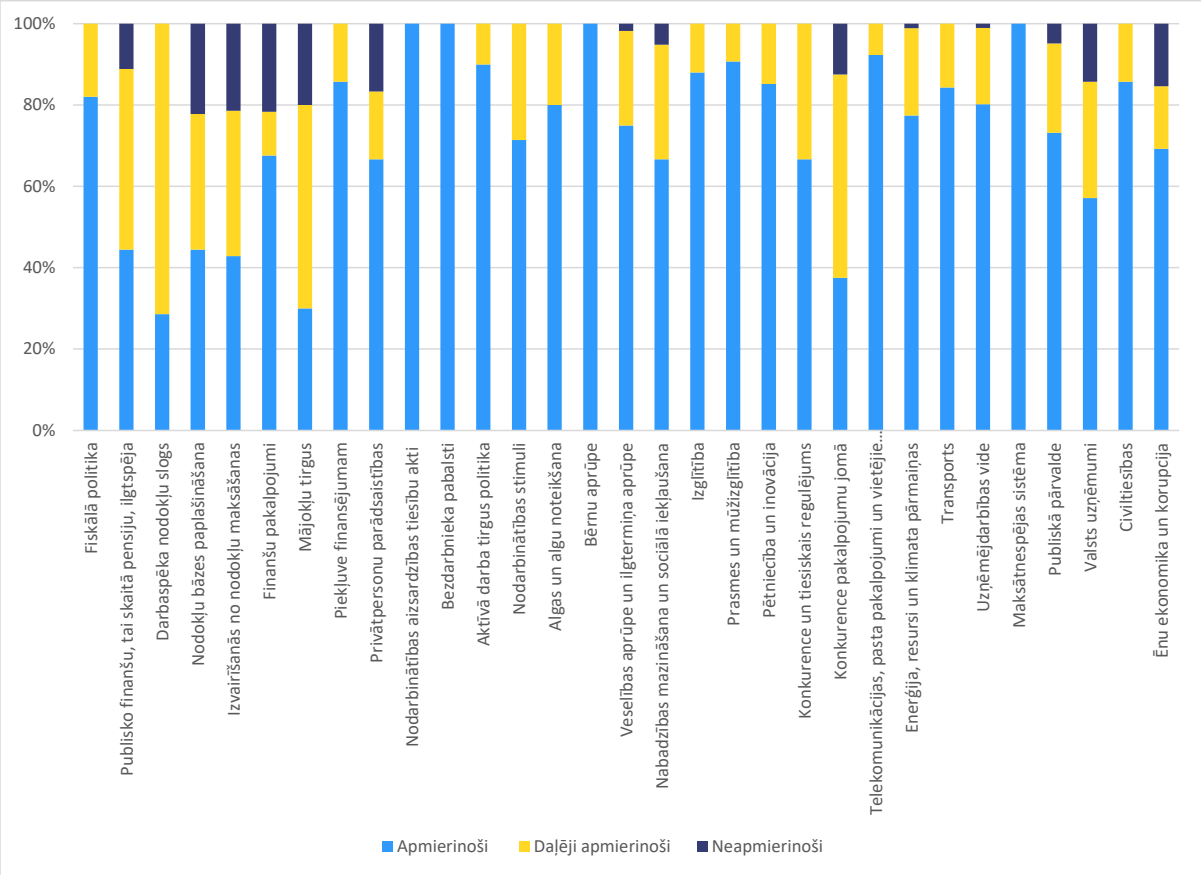
I.a. Investīciju un reformu stimuls Eiropas ekonomikai

Ir pagājuši vairāk nekā divi gadi, kopš tika izveidots Atveseļošanas un noturības mehānisms kā Eiropas atbilde uz vēl nepieredzētu krīzi. Eiropas ekonomikā notiek būtiskas pārmaiņas — tās notiek globālu traucējumu kontekstā, ko turklāt pastiprina liela nenoteiktība. Tāpēc ANM galvenais mērķis ir veicināt Savienības ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju, finansējot reformas un investīcijas ar ilgtermiņa ietekmi un sniedzot visaptverošu atbalstu zaļās un digitālās pārkārtošanās procesiem. Tādējādi uz sniegumu balstītā Atveseļošanas un noturības mehānisma loģika ir vērsta uz to, lai līdz 2026. gadam nodrošinātu rezultatīvu reformu dinamiku ikkatrā dalībvalstī. Aplēses[5] liecina, ka tad, ja Eiropas Atveseļošanas instrumenta (*NextGenerationEU*) līdzekļi tiks pareizi izmantoti, ar tiem varētu palielināt ES IKP par aptuveni 1,5 % un vienlaikus atbalstīt arī jaunu darbvietu radīšanu. Daudzgadu finanšu shēmas un *NextGenerationEU* ieviešana kopā ar triljoniem euro, ko valdības jau ir iztērējušas valsts pasākumiem, padarīja ES noturīgāku un labāk sagatavotu, lai risinātu pandēmijas un citu nākotnes krīžu radītās problēmas. Jaunākajās prognozēs atzīts ES ekonomikas spēcīgās izaugsmes potenciāls, neraugoties uz pašreizējiem satricinājumiem un kurināmā un degvielu trūkumu pasaules tirgos, ko izraisīja karš Ukrainā. Tomēr izaugsmes prognozes raksturo ārkārtēja nenoteiktība, un tās ir pakļautas lieliem negatīviem riskiem. Raugoties nākotnē, ņemot vērā neseno inflācijas un procentu likmju kāpumu, vajadzība pēc ANM atbalsta ir aktuālāka nekā jebkad agrāk, un ANM var sniegt būtisku atbalstu dalībvalstīm, kas saskaras ar sarežģītiem apstākļiem.

Komisija un Padome ir apstiprinājušas 25 dalībvalstu atveseļošanas un noturības plānus (ANP). ANP iekļautās reformas un investīcijas palīdz efektīvi risināt visas tās problēmas vai nozīmīgu to daļu, kas identificētas attiecīgajos konkrētām valstīm adresētajos ieteikumos (KVAI) Eiropas pusgada kontekstā (izceltas 1. diagrammā).

[5]Sk. Pfeiffer P., Varga J. un in 't Veld J. (2021), "Quantifying Spillovers of NGEU investment", *European Economy Discussion Papers*, Nr. 144 un *Afman et al*. (2021), "An overview of the economics of the Recovery and Resilience Facility", *Quarterly Report on the Euro Area* (*QREA*), 20. sējums, Nr. 3, 7.–16. lpp. Abos pētījumos arī uzsvērts rezultātu jutīgums pret galvenajiem pieņēmumiem.

1. diagramma. 25 ANP aptverto KVAI īpatsvars pa politikas jomām (kā definēts *CeSaR* datubāzē)

Avots: Eiropas Komisija.

Pateicoties dalībvalstu pastāvīgai iesaistei, mehānisma īstenošana pakāpeniski ir sasniegusi pilnus apmērus. Pašlaik tiek izstrādāti darbības kārtības dokumenti starp daudzām dalībvalstīm un Komisiju. To parakstīšana ir priekšnoteikums maksājuma pieprasījuma iesniegšanai. Līdz šim ir noslēgti 13 darbības kārtības dokumenti[6], kā rezultātā iesniegti 11 maksājumu pieprasījumi[7] un izmaksāti līdzekļi 6 dalībvalstīm[8]. Lai mehānisms būtu veiksmīgs ilgtermiņā, ir svarīgi, lai dalībvalstis arī turpmāk apņemtos savlaicīgi izpildīt starpposma rādītājus un mērķrādītājus. ANM panākumi ir atkarīgi arī no to sociālo partneru, pilsoniskās sabiedrības organizāciju, vietējo un reģionālo pašvaldību, NVO un citu ieinteresēto personu ciešas iesaistes, kuri ir piedalījušies plānu izstrādē un kuriem pašlaik ir galvenā loma to īstenošanā. Turklāt dalībvalstis savu plānu īstenošanā varētu izmantot arī Eiropas Komisijas tehniskā atbalsta instrumentu.

ANM regulā noteikto digitālo un klimata mērķrādītāju sasniegšana

[6] Darbības kārtības dokumenti ir parakstīti ar Franciju, Grieķiju, Horvātiju, Igauniju, Itāliju, Kipru, Latviju, Lietuvu, Portugāli, Rumāniju, Slovākiju, Slovēniju un Spāniju. Paredzams, ka līdz 2022. gada beigām tiks parakstīti vēl 12 darbības kārtības dokumenti.
[7] Maksājumu pieprasījumus ir iesniegušas Francija, Grieķija, Horvātija, Itālija, Portugāle, Rumānija un Slovākija, un pa diviem pieprasījumiem ir iesniegušas Spānija un Itālija.
[8] Maksājumi ir izmaksāti Francijai, Grieķijai, Horvātijai, Itālijai, Portugālei un Spānijai.

Atveseļošanas un noturības mehānisms piedāvā plašu reformu un ieguldījumu klāstu, kas atbalstīs vidiskos un digitālos mērķus visā ES. Visos nacionālajos atveseļošanas un noturības plānos ir paredzēts stingrs atbalsts zaļās pārkārtošanās procesam. Katrā atveseļošanas un noturības plānā vismaz 37 % no piešķirtajiem līdzekļiem ir jāparedz klimatrīcībai. Papildus 37 % klimata mērķrādītājam katram atsevišķam pasākumam ir jāatbilst principam "nenodarīt būtisku kaitējumu" attiecībā uz plašāko vidisko mērķu kopumu. Lai gan visos plānos ir pārsniegts 37 % kritērijs (40 % no plānos paredzētajiem piešķīrumiem ir atvēlēti klimata mērķiem), vairākas dalībvalstis klimata mērķiem ir izmantojušas vairāk nekā pusi no saviem līdzekļiem. Turklāt mehānisms veicinās ES digitālo pārveidi. Ar to atbalsta reformas un investīcijas digitālajā infrastruktūrā, prasmēs, digitālajās tehnoloģijās un pētniecībā un inovācijā, lai atbalstītu Eiropas tehnoloģisko izcilību, kā arī uzņēmumu un sabiedrisko pakalpojumu digitalizāciju. ANM regulā dalībvalstīm bija noteikts, ka vairāk nekā 20 % no tām piešķirtā finansējuma ir jānovirza digitālās pārveides pasākumiem, taču lielākā daļa dalībvalstu šo prasību pārsniedza — digitālajiem mērķiem ir atvēlēti 26 % no kopējā plānos paredzētā finansējuma. Piemēram, Vācija un Austrija digitālajiem mērķiem ir paredzējusi investīcijas aptuveni 53 %, bet Luksemburga, Lietuva un Īrija — attiecīgi 32 % apmērā no maksimālā kopējā piešķīruma.

Pamatojoties uz pusgada ziņojumos apkopoto informāciju, var secināt, ka starpposma rādītāji un mērķrādītāji tiek īstenoti savlaicīgi. 2022. gada aprīļa beigās dalībvalstis iesniedza ziņojumus par savu plānu īstenošanu, kas bija daļa no otrās pusgada ziņošanas kārtas. Iesniegtie dati liecina par stabilu progresu plānu īstenošanā, jo dalībvalstis savus ANP īsteno raiti.

Visos ANP ir panākts līdzsvarots progress gan reformu, gan investīciju īstenošanā, un ir sasniegti starpposma rādītāji un mērķrādītāji.

Reformu piemēri ar sasniegtiem starpposma rādītājiem

- **Horvātija** ir pieņēmusi likumu par alternatīvām transporta degvielām.
- **Francija** ir īstenojusi reformu, kas saistīta ar publisko finanšu pārvaldību.
- **Grieķija** ir pieņēmusi un sākusi īstenot tiesību aktu par atkritumu apsaimniekošanu.
- **Itālija** ir pieņēmusi tiesību aktu par tiesu sistēmas reformu.
- **Portugāle** ir pieņēmusi valsts stratēģiju cīņai pret nabadzību.
- **Spānija** ir pieņēmusi valsts digitālo prasmju plānu.

Dalībvalstis ir veikušas arī ievērojamu skaitu investīciju. Daži piemēri ir aprakstīti nākamajā izcēlumā.

Investīciju piemēri ar izpildītiem mērķrādītājiem

- **Horvātija** sniedza atbalstu uzņēmumiem, lai veicinātu energoefektivitāti un atjaunīgās enerģijas izmantošanu rūpniecības nozarē.
- **Francija** piešķīra 400 000 piemaksas privāto mājokļu renovācijai.
- **Grieķija** izsludināja 13 reģionālo civilās aizsardzības centru (*PEKEPP*) būvniecības konkursu, izmantojot publiskā un privātā sektora partnerības shēmas.
- **Itālija** paplašināja stimulus dzīvojamo ēku energoefektivitātes veicināšanai.
- **Portugāle** parakstīja nepieciešamos līgumus, lai iegādātos 600 000 personālos datorus, kas paredzēti skolēniem un skolotājiem.
- **Spānija** apstiprināja MVU digitalizācijas plānu 2021.–2025. gadam, lai veicinātu mazo uzņēmumu digitalizāciju un sekmētu tehnoloģisko inovāciju.

Visbeidzot, ir vērts uzsvērt, ka ANP īstenošanas pirmajā posmā dalībvalstis izpildīja vairākus starpposma rādītājus, lai atbalstītu investīciju izmantošanu valsts līmenī, vienlaikus nodrošinot atbilstošas kontroles sistēmas. Piemēram, Itālija ieviesa jaunas administratīvās procedūras, lai vienkāršotu un standartizētu pienākumu kopumu uzņēmumiem, kas piekļūst ANM līdzekļiem, un izstrādāja repozitorija sistēmu ANM īstenošanas uzraudzībai dažādos reģionos. Līdzīgi Francija uzlaboja kontroles un revīzijas sistēmu, nosakot koordinējošās struktūras un attiecīgo ministriju uzdevumus un pienākumus, ieviešot ANM datu vākšanas un glabāšanas procedūras un nosakot revīzijas stratēģiju pirms maksājumu pieprasījumu iesniegšanas.

I.b. Tūlītēja finansiāla atbalsta sniegšana

Atveseļošanas un noturības plānu mērķtiecīgas īstenošanas rezultātā jau ir izmaksāti aptuveni 20 % no piešķirtajiem ANM līdzekļiem. Vairāk nekā 56,6 miljardi EUR priekšfinansējuma tika izmaksāti 21 dalībvalstij, bet 43 miljardi EUR tika izmaksāti pēc starpposma rādītāju un mērķrādītāju izpildes. Kopš pirmā maksājuma pieprasījuma, ko Spānija iesniedza 2021. gada 11. novembrī, Komisija ir saņēmusi vēl 10 maksājumu pieprasījumus[9], un 2022. gadā tiek plānots iesniegt vairāk nekā 30 maksājumu pieprasījumus. Līdz 30. jūnijam[10] pirmos maksājumus ir saņēmušas sešas valstis (Francija, Grieķija, Horvātija, Itālija, Portugāle un Spānija), un ar neseno maksājumu Horvātijai Komisijas izmaksātā ANM kopējā summa sasniedza simbolisko 100 miljardu robežu — tikai vienu gadu pēc pirmo plānu oficiālās iesniegšanas. Līdzšinējais straujais maksājumu temps liecina par ANM finanšu

[9] Spānija otro reizi — 2022. gada 30. aprīlī, Francija — 2021. gada 26. novembrī, Grieķija, Itālija, Portugāle, Horvātija, Slovākija — 2022. gada 29. aprīlī un Rumānija — 2022. gada 31. maijā.

[10] Slovākijas pirmo maksājuma pieprasījumu un Spānijas otro maksājuma pieprasījumu Komisija apstiprināja 2022. gada 21. jūlijā. Abi maksājumi palielinās kopējo izmaksāto summu līdz 112,4 miljardiem EUR.

instrumenta efektivitāti un dalībvalstu lielo apņemšanos īstenot ar to saistītās reformas un investīcijas.

ANM — komunikācija un redzamība

ANM regulas 34. pantā ir izklāstītas komunikācijas prasības attiecībā uz dalībvalstīm un ANP. Tajā paskaidrots, ka dalībvalstis atzīst Savienības finansējuma izcelsmi un nodrošina tā redzamību, citstarp pievienojot Savienības logo un finansējuma paziņojumu ar tekstu "finansē Eiropas Savienība — *NextGenerationEU*", un ka tās sniedz dažādām auditorijām, citstarp medijiem un sabiedrībai, mērķorientētu informāciju, kas ir lietderīga un samērīga. Šīs prasības ir sīkāk izklāstītas finansēšanas nolīgumā, kuru Komisija ir parakstījusi ar visām dalībvalstīm, kas saņem atbalstu no ANM, un dalībvalstis ir izklāstījušas savu komunikācijas stratēģiju savos ANP.

Dalībvalstis ir veikušas vairākus pasākumus, lai nodrošinātu ANM atbalsta redzamību. Tie ietver: valsts ANM tīmekļa vietņu izveidi, attiecīgo atveseļošanas un noturības plānu (ANP) publicēšanu un tajos izklāstīto komunikācijas stratēģiju īstenošanu. Dalībvalstis (un galasaņēmēji) arī izvieto atbilstošus paziņojumus par finansējumu, kam attiecīgā gadījumā pievienota Savienības emblēma.

Komisija regulāri sniedz dalībvalstīm norādījumus un turpina atbalstīt to centienus palielināt ANM redzamību. Papildus atveseļošanas un noturības rezultātu pārskata ieviešanai Komisija ir izveidojusi Atveseļošanas un noturības mehānisma tīmekļa vietni[11], kurā ir publicēti arī valstu atveseļošanas un noturības plāni un ietvertas saites uz attiecīgajām valstu tīmekļa vietnēm. Komisija arī regulāri apspriež ar ANM saistītas tēmas ar dalībvalstīm *INFORM EU* tīkla kontekstā — tas ir ES mēroga tīkls komunikācijas ierēdņiem, kuri atbild par to, lai sabiedrība tiktu informēta par ES un dalībvalstu projektiem (arī ANM), ko īsteno ES fondu ietvaros. Komisija noorganizēja piecus īpašus *INFORM EU* darbseminārus, lai sniegtu konsultācijas dalībvalstu ekspertiem un dotu iespēju apmainīties ar paraugpraksi par konkrētiem jautājumiem, kas saistīti ar informēšanu par ANM un tā redzamību.

Komisija kopā ar dalībvalstīm organizē arī kopīgus pasākumus, kuros tiek uzsvērta ar ANM atbalstīto projektu Eiropas dimensija. Īpaši ir jāatzīmē komunikācijas kontekstā nozīmīgie ikgadējie pasākumi, kuros tiekas iestāžu pārstāvji, ieinteresētās personas (jo īpaši sociālie partneri un pilsoniskās sabiedrības pārstāvji) un ANM atbalsta saņēmēji, lai apspriestu ANP īstenošanas gaitu un pašreizējo stāvokli.

2022. gadā jau ir notikuši četri ikgadējie pasākumi (EE, LV, MT un PT), un rudenī notiks pārējie. Galvenā loma ikgadējo pasākumu organizēšanā un, plašākā nozīmē, sadarbības veicināšanā komunikācijas jomā dalībvalstīs ir Komisijas pārstāvniecībās norīkotajiem Eiropas pusgada ierēdņiem.

Turklāt Komisija regulāri aicina vietējos medijus uz informatīvajām sanāksmēm maksājumu pieprasījumu apstrādes kontekstā, lai atbildētu uz jebkādiem iespējamiem jautājumiem par Komisijas novērtējumu.

[11] https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/recovery-coronavirus/recovery-and-resilience-facility_lv.

Visbeidzot, Komisija ir uzsākusi arī korporatīvās komunikācijas kampaņu par *NextGenEU*, lai visā Eiropā palielinātu informētību par šā atveseļošanas plāna tvērumu un mērķiem. Šajā kampaņā, kas tika uzsākta 2021. gada pavasarī, drīzumā lielāka uzmanība tiks pievērstam tam, lai informētu sabiedrību par konkrētiem ieguvumiem, ko nodrošina *NextGenerationEU* ietvaros finansētie projekti katrā dalībvalstī.

II. LĪDZ ŠIM PANĀKTAIS PROGRESS: IEGULDĪJUMS SEŠU PĪLĀRU MĒRĶU SASNIEGŠANĀ UN SIEVIEŠU UN VĪRIEŠU LĪDZTIESĪBĀ

II.a. Seši pīlāri nākotnes prasībām atbilstošai atveseļošanai: pārskats par izpildītajiem starpposma rādītājiem un mērķrādītājiem

ANM regulas 29. panta 3. punktā Komisija ir aicināta ziņot par katra atveseļošanas un noturības plāna ieguldījumu mehānisma sešos pīlāros, kas izklāstīti 3. panta a)–f) punktā. Minētie seši pīlāri ir šādi:

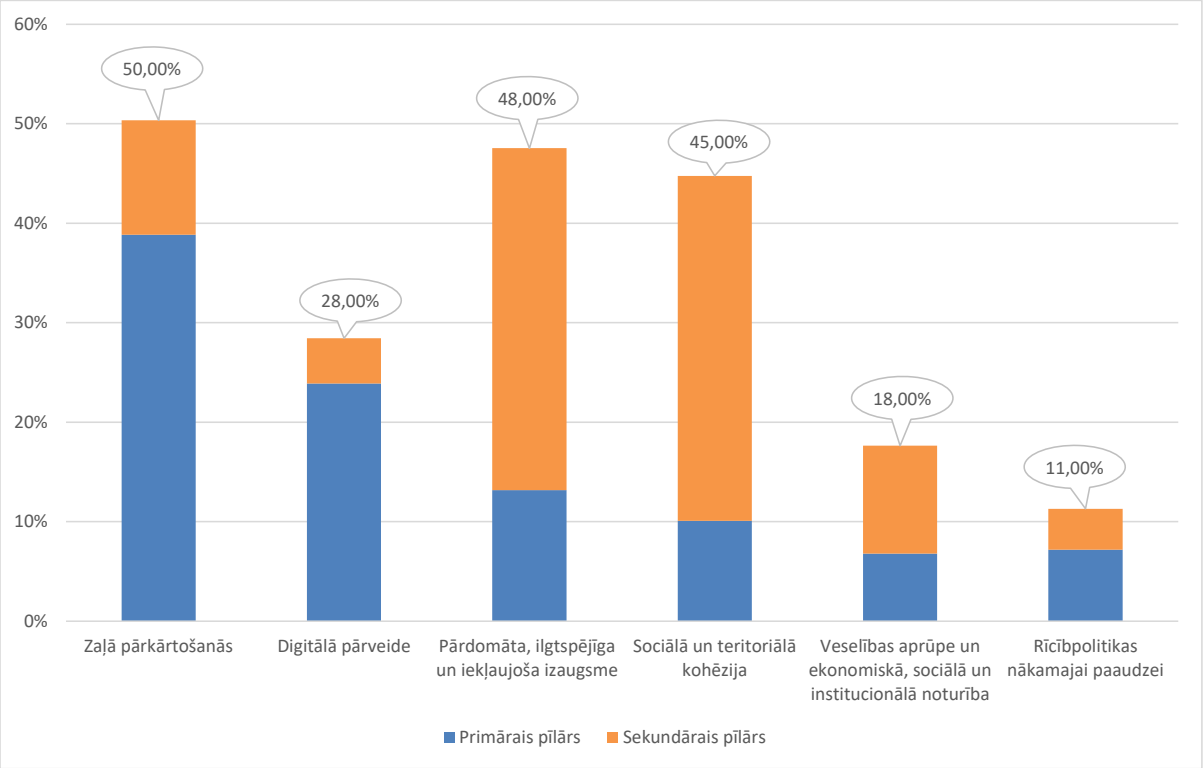
- zaļā pārkārtošanās:
- digitālā pārveide;
- pārdomāta, ilgtspējīga un iekļaujoša izaugsme, tostarp ekonomiskā kohēzija, darbvietas, ražīgums, konkurētspēja, pētniecība, attīstība un inovācija, un labi funkcionējošs iekšējais tirgus ar spēcīgiem MVU;
- sociālā un teritoriālā kohēzija;
- veselība un ekonomiskā, sociālā un institucionālā noturība, citstarp ar mērķi palielināt krīžgatavību un spēju reaģēt uz krīzi;
- rīcībpolitikas nākamajai paaudzei, bērniem un jauniešiem, piemēram, attiecībā uz izglītību un prasmēm.

Šie seši politikas pīlāri atspoguļo Eiropas nozīmes prioritārās politikas jomas un vispārējo ANM darbības jomu. Lai nodrošinātu atbilstību atsevišķu pasākumu daudzpusīgajam raksturam, kad pasākums bieži vien ir saistīts ar vairākiem pīlāriem, ziņošanas pamatā ir katra pasākuma (vai apakšpasākuma) attiecināšana uz diviem politikas pīlāriem (t. i., primāro un sekundāro pīlāru)[12]. Nākamajā diagrammā ir sniegts pārskats par aplēstajiem izdevumiem dalījumā pa politikas pīlāriem, pamatojoties uz 25 plāniem, ko pieņēmusi Padome. Pārbaudītajās dalībvalstīs lielākā prioritāte izdevumu ziņā ir piešķirta tādām jomām kā zaļā pārkārtošanās, pārdomāta, ilgtspējīga un iekļaujoša izaugsme, kā arī sociālā un teritoriālā kohēzija (ar ieguldījuma attiecību 40–50 %). Savukārt 29 % no pasākumu izdevumiem ir paredzēti digitālajai pārveidei, bet 16 % — rīcībpolitikām, kas saistītas ar veselību un ekonomikas, sociālo un institucionālo noturību, tādējādi atspoguļojot arī reakciju

[12] Pasākumi ir attiecināti uz primārajiem un sekundārajiem pīlāriem, pamatojoties uz to svarīgumu. Pasākuma galvenā politikas joma (piem., zaļā pārkārtošanās, digitālā pārveide) nosaka tā primāro attiecināmību. Sekundārās attiecināmības pamatā ir pasākuma otrā būtiskākā politikas joma.

uz Covid-19 pandēmiju. Visbeidzot, bet ne mazāk svarīgi ir tas, ka vairāk nekā 12 % no izdevumiem ir paredzēti rīcībpolitikām nākamajai paaudzei, citstarp izglītībai un prasmēm.

2. diagramma. ANP paredzamo izdevumu daļa dalījumā pa politikas pīlāriem

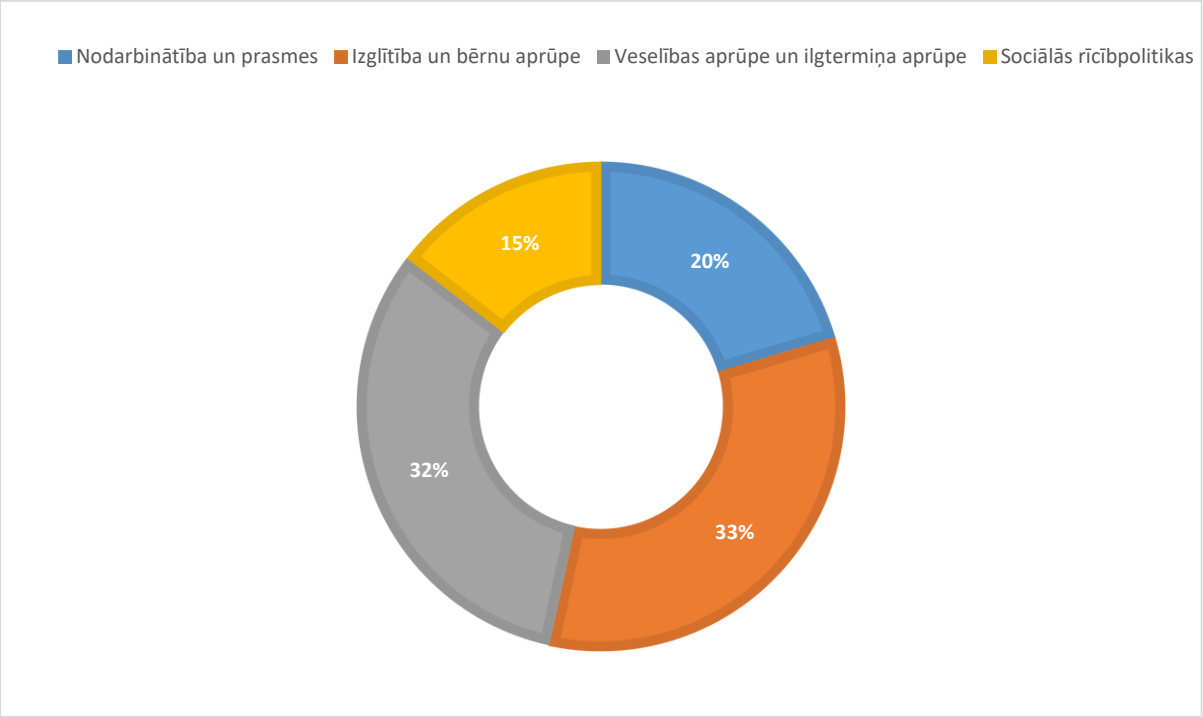

Avots: atveseļošanas un noturības rezultātu pārskats. Piezīme. Katrs pasākums dod ieguldījumu divās no sešu pīlāru politikas jomām (primārajā un sekundārajā), tāpēc kopējais ieguldījums visos pīlāros, kas parādīts šajā diagrammā, veido 200 % no apstiprināto ANP aplēstajām izmaksām. Procentuālās daļas, kas aprēķinātas saistībā ar ieguldījumu zaļās pārkārtošanās un digitālās pārveides pīlārā, atšķiras no procentuālajām daļām, kas aprēķinātas saistībā ar ieguldījumu klimata un digitalizācijas mērķu sasniegšanai, — pēdējās minētās ir aprēķinātas saskaņā ar citu metodiku (kas detalizēti aprakstīta ANM regulas VI un VII pielikumā).

Tiek lēsts, ka vairāk nekā ceturtā daļa no kopējiem izdevumiem pieņemtajos plānos ir paredzēta sociālajiem izdevumiem, arī bērniem un jauniešiem (3. diagramma). Ņemot vērā sociālo izdevumu nozīmi pēc Covid-19 pandēmijas, ar ANM regulu Komisija tika pilnvarota pieņemt deleģēto aktu, ar ko nosaka metodiku, kā saistībā ar Atveseļošanas un noturības mehānismu ziņot par sociālajiem izdevumiem, arī attiecībā uz bērniem un jauniešiem (29. panta 4. punkta b) apakšpunkts)[13]. Saskaņā ar Komisijas pieņemto metodiku visi no mehānisma finansētie izdevumi, kas saistīti ar reformām un investīcijām, tiek iedalīti deviņās plašās politikas jomās, kuras pēc tam tiek apvienotas četrās sociālajās kategorijās: 1) nodarbinātība un prasmes, 2) izglītība un bērnu aprūpe, 3) veselības aprūpe un ilgtermiņa aprūpe un 4) sociālā politika. Sociālajiem izdevumiem kopumā ir piešķirti 135 miljardi EUR, kas veido aptuveni 30 % no kopējiem aplēstajiem izdevumiem. Aptuveni viena trešdaļa no šīs summas ir paredzēta izdevumiem izglītībai un bērnu aprūpei, viena trešdaļa — veselības aprūpei un ilgtermiņa aprūpei, bet pārējā summa ir sadalīta starp izdevumiem nodarbinātībai un prasmēm, kā arī sociālajai politikai.

[13] Deleģētā regula 2021/2105.

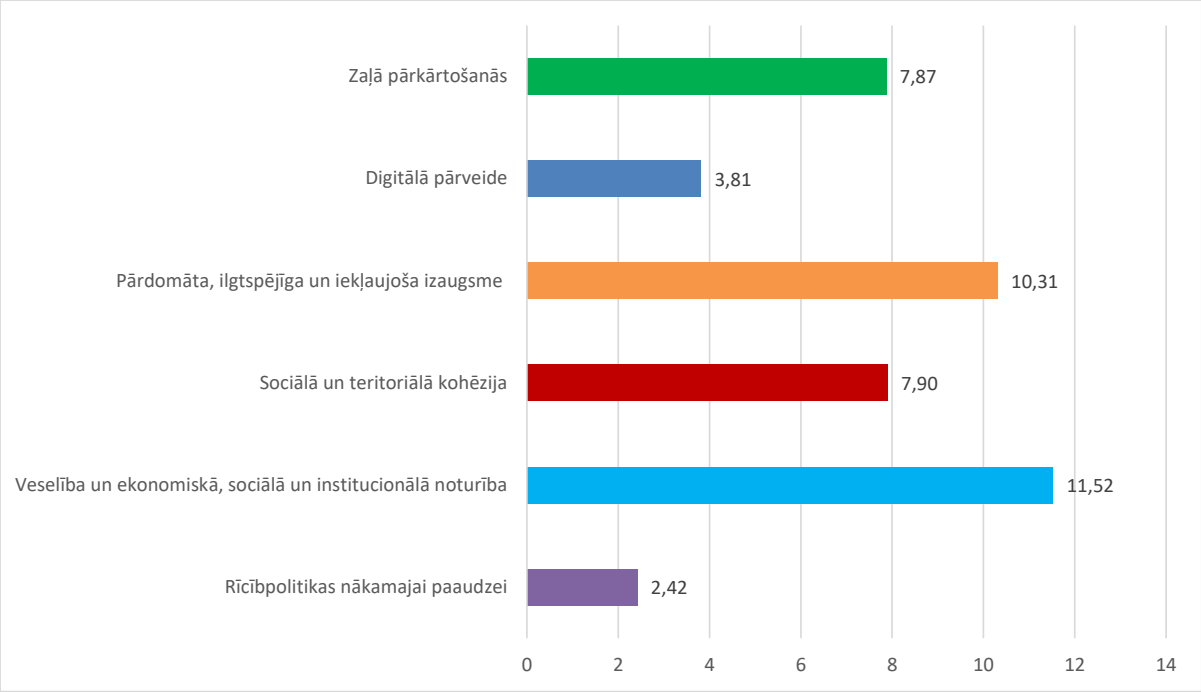
3. diagramma. ANM sociālie izdevumi dalījumā pa galvenajām sociālajām kategorijām

Piezīme. Šajā diagrammā parādīts aplēsto sociālo izdevumu sadalījums visos apstiprinātajos ANP. Sociālās kategorijas definē un piemēro, pamatojoties uz metodiku, kuru Komisija, apspriežoties ar Eiropas Parlamentu un dalībvalstīm, ir pieņēmusi *Deleģētajā regulā 2021/2105*.

Līdz šim lielākie (aptuveni 10 miljardi EUR katrs) maksājumi ar izpildītiem starpposma rādītājiem un mērķrādītājiem ir saistīti ar pasākumiem veselības un ekonomiskās, sociālās un institucionālās noturības, kā arī pārdomātas, ilgtspējīgas un iekļaujošas izaugsmes jomā. Aptuveni 8 miljardi EUR ir izmaksāti par starpposma rādītāju un mērķrādītāju izpildi saistībā ar zaļo pārkārtošanos un sociālo un teritoriālo kohēziju. Atlikušie 6 miljardi EUR no aplēstajiem izdevumiem ir sadalīti starp digitālo pārveidi un rīcībpolitikām nākamajai paaudzei, bērniem un jauniešiem (4. diagramma).

4. diagramma. Izmaksas dalījumā pa pīlāriem (miljardi EUR), izņemot priekšfinansējumu

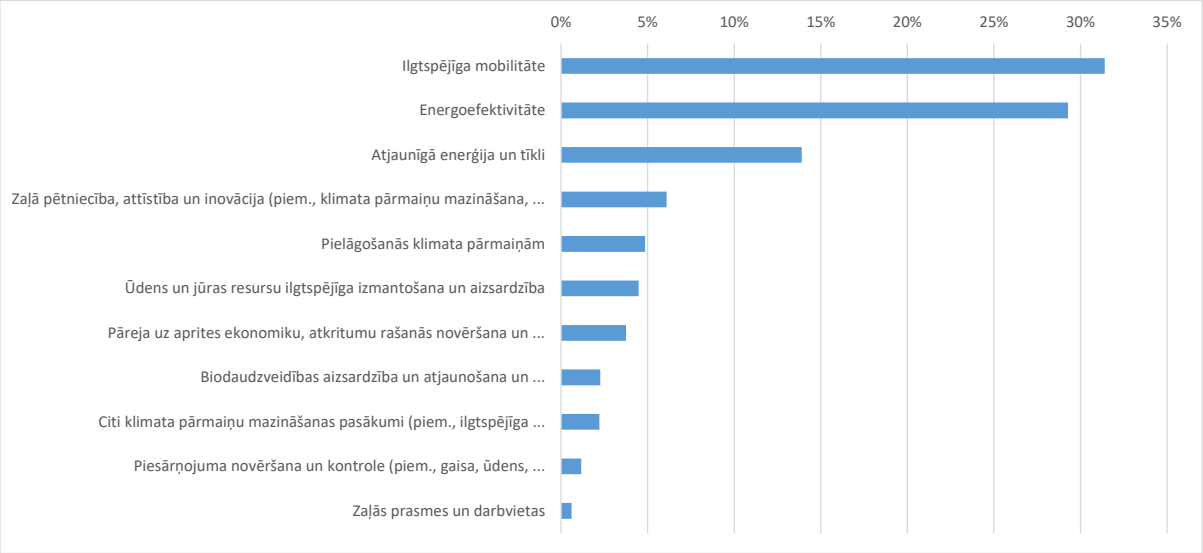

Piezīme. Šīs diagrammas pamatā ir Komisijas izstrādātā metodika izdevumu uzraudzībai dalījumā pa pīlāriem. Saskaņā ar šo metodiku katrs maksājums tiek sadalīts pa sešiem pīlāriem, pamatojoties uz šo pīlāru kategorijām, uz kurām ir attiecināti pasākumi, kas saistīti ar maksājuma pieprasījuma starpposma rādītāju un mērķrādītāju kopumu.

1. pīlārs. Zaļā pārkārtošanās

ANM palīdzēs sasniegt ES mērķrādītājus līdz 2030. gadam samazināt siltumnīcefekta gāzu neto emisiju vismaz par 55 % un līdz 2050. gadam panākt klimatneitralitāti. Līdztekus tam, ka ANM atbalstītie pasākumi palīdzēs sasniegt vērienīgās ieceres klimata jomā un tādus *REPowerEU* mērķus kā ilgtspējīgas mobilitātes veicināšana, energoefektivitātes palielināšana un atjaunīgo energoresursu plašāka izmantošana, tie arī nodrošinās progresu saistībā ar citu vidisko mērķu sasniegšanu, piemēram, gaisa piesārņojuma samazināšanu, aprites ekonomikas veicināšanu vai biodaudzveidības atjaunošanu un aizsardzību u. c. Kopumā 249 miljardi EUR no dalībvalstu kopējā piešķīruma ir paredzēti pasākumiem, kas veicina zaļās pārkārtošanās pīlāra īstenošanu, un tos var iedalīt 11 politikas jomās (sk. 5. diagrammu).

5. diagramma. Izdevumu sadalījums pa politikas jomām zaļās pārkārtošanās atbalstam

Avots: atveseļošanas un noturības rezultātu pārskats.
Procentuālā daļa attiecas uz kopējo daļu, kas saskaņā ar šo politikas pīlāru attiecīgi atzīmēta 25 plānos, kuri pieņemti līdz 2022. gada 30. jūnijam.

No starpposma rādītājiem un mērķrādītājiem, kas sasniegti līdz šim, 89 ir saistīti ar ieguldījumu 1. pīlārā[14]**.** Tālāk ir sniegti daži piemēri.

Tādu pasākumu piemēri, kas saistīti ar izpildītiem starpposma rādītājiem un mērķrādītājiem

- **Francija** ir veikusi investīcijas, lai atbalstītu renovācijas darbus energoefektivitātes uzlabošanai un privāto un sociālo mājokļu liela mēroga atjaunošanu.
- **Itālija** ir ieviesusi jaunu tiesību aktu biometāna ražošanas un patēriņa veicināšanai.

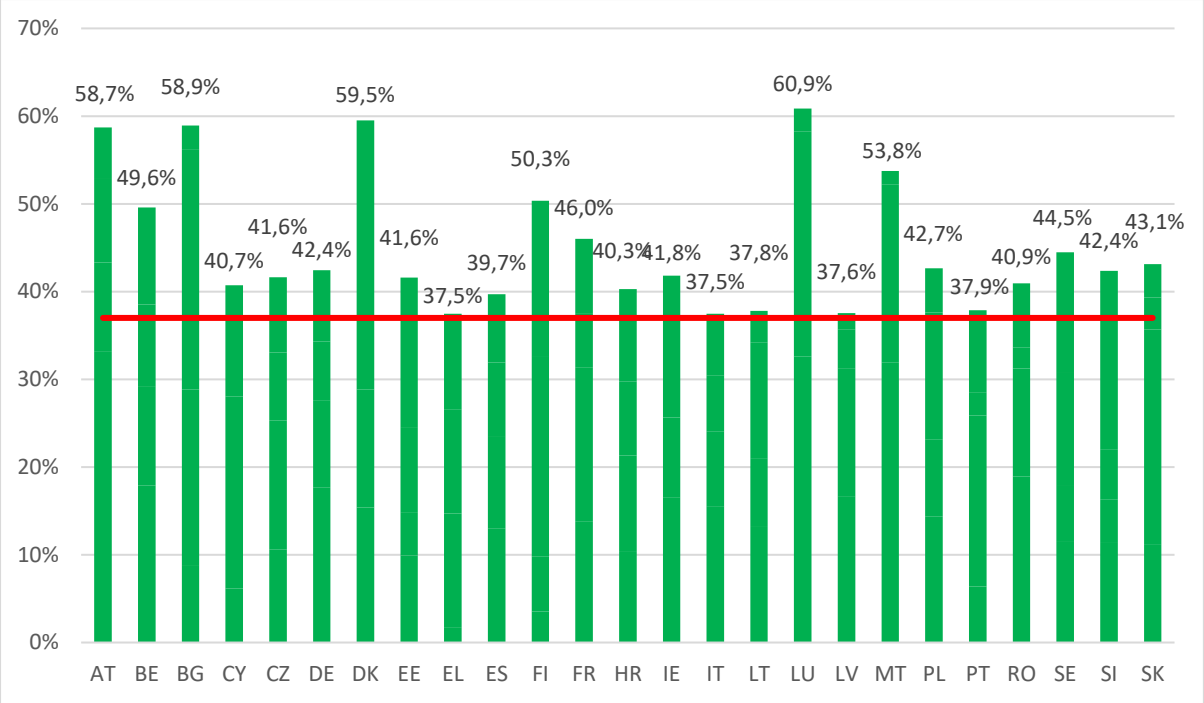
[14] Starpposma rādītājs un mērķrādītājs var veicināt vairākus pīlārus.

- **Spānija** ir ieviesusi reformu, lai izveidotu labvēlīgu sistēmu atjaunīgo energoresursu integrācijai energosistēmā: tīklus, uzglabāšanas risinājumus un infrastruktūru.
- **Portugāle** ir apstiprinājusi reformu, ar ko atbalsta inovācijas programmas lauksaimniecībai 2030. gadam īstenošanu, mērķtiecīgi orientējot pētniecību un inovāciju uz lauksaimniecības, pārtikas un agrorūpniecības nozaru vajadzībām, un ir izsludinājusi pirmo konkursu par investīcijām rūpniecības dekarbonizācijas atbalstam.
- **Grieķija** ir pieņēmusi reformu, lai izveidotu sistēmu elektrotransportlīdzekļu uzlādes infrastruktūras uzstādīšanai un ekspluatācijai.
- **Horvātija** ir pieņēmusi programmas ēku energoefektivitātes uzlabošanai un enerģētiskās nabadzības mazināšanai, ieviesusi Energoefektivitātes programmu enerģētikas nozares dekarbonizācijai un pieņēmusi tiesību aktu par alternatīvām transporta degvielām.

ANM regulā ir noteikts, ka vismaz 37 % no kopējā piešķīruma katrā ANP ir jānovirza klimata mērķu atbalstam. Dalībvalstu ierosinātās reformas un investīcijas ir pārsniegušas 37 % mērķrādītāju (sk. arī 6. diagrammu). Pieņemtajos plānos kopējie aplēstie izdevumi klimata jomā sasniedz 198 miljardus EUR, kas ir aptuveni 40 % no kopējā plānu piešķīruma, kā aprēķināts saskaņā ar klimata pasākumu izsekojamības metodiku[15].

6. diagramma. Ieguldījums klimata mērķu sasniegšanā kā ANP piešķīruma daļa

[15] ANP bija jānorāda un jāpamato, izmantojot ANM regulas VI pielikumu, cik lielā mērā katrs pasākums ietekmē klimata mērķus: pilnībā ietekmē (100 %), daļēji ietekmē (40 %), neietekmē (0 %). Šo koeficientu apvienošana ar katra pasākuma izmaksu aplēsēm ļauj aprēķināt, cik lielā mērā konkrētie plāni veicina klimata mērķrādītāja sasniegšanu.

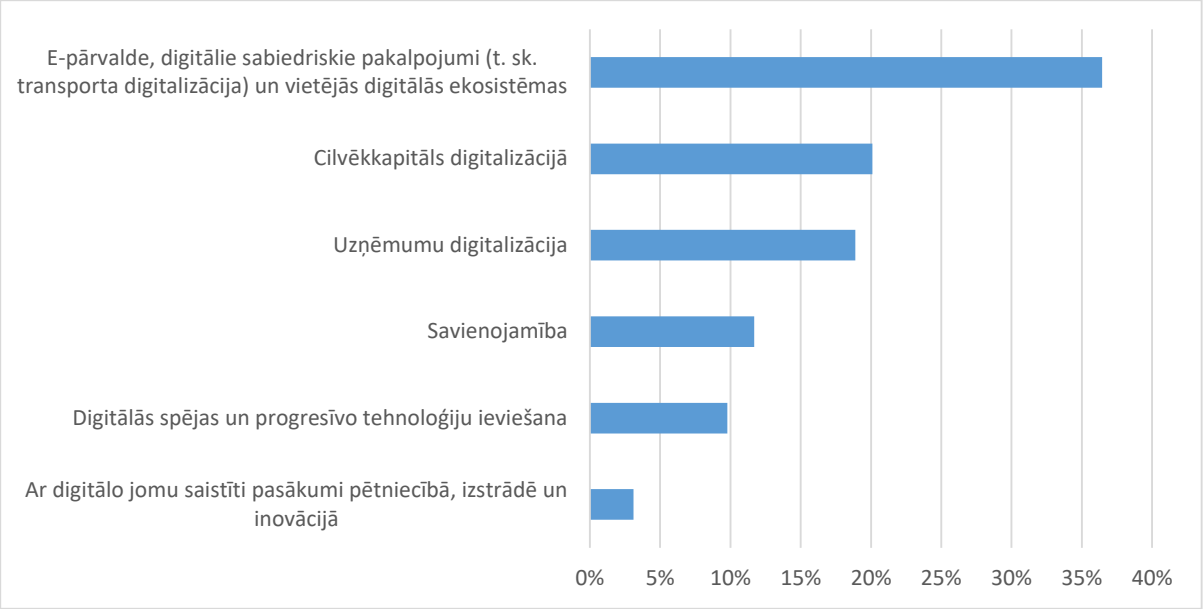

Avots: atveseļošanas un noturības rezultātu pārskats.

2. pīlārs. Digitālā pārveide

Atveseļošanas un noturības mehānisms sniedz būtisku ieguldījumu Savienības digitālās pārveides veicināšanā. Plāni ietver virkni pasākumu, citstarp nākamās paaudzes digitālās infrastruktūras un progresīvo tehnoloģiju ieviešanu, iedzīvotāju un darbaspēka digitālo prasmju pilnveidi, kā arī atbalstu uzņēmumu un sabiedrisko pakalpojumu digitalizācijai. Digitālās pārveides pīlāram kopumā tiks piešķirts 141 miljards EUR, kas tiks sadalīts pa digitālās politikas jomām, kā parādīts 7. diagrammā.

7. diagramma. Digitālās pārveides atbalsta izdevumu sadalījums pa politikas jomām

Avots: atveseļošanas un noturības rezultātu pārskats.
Procentuālā daļa attiecas uz kopējo daļu, kas saskaņā ar šo politikas pīlāru attiecīgi atzīmēta 25 plānos, kuri pieņemti līdz 2022. gada 30. jūnijam.

Līdz šim ir sasniegti 44 starpposma rādītāji un mērķrādītāji, kas veicina digitālā pīlāra īstenošanu. Tālāk ir sniegti daži piemēri no pozitīvi novērtētajiem maksājumu pieprasījumiem.

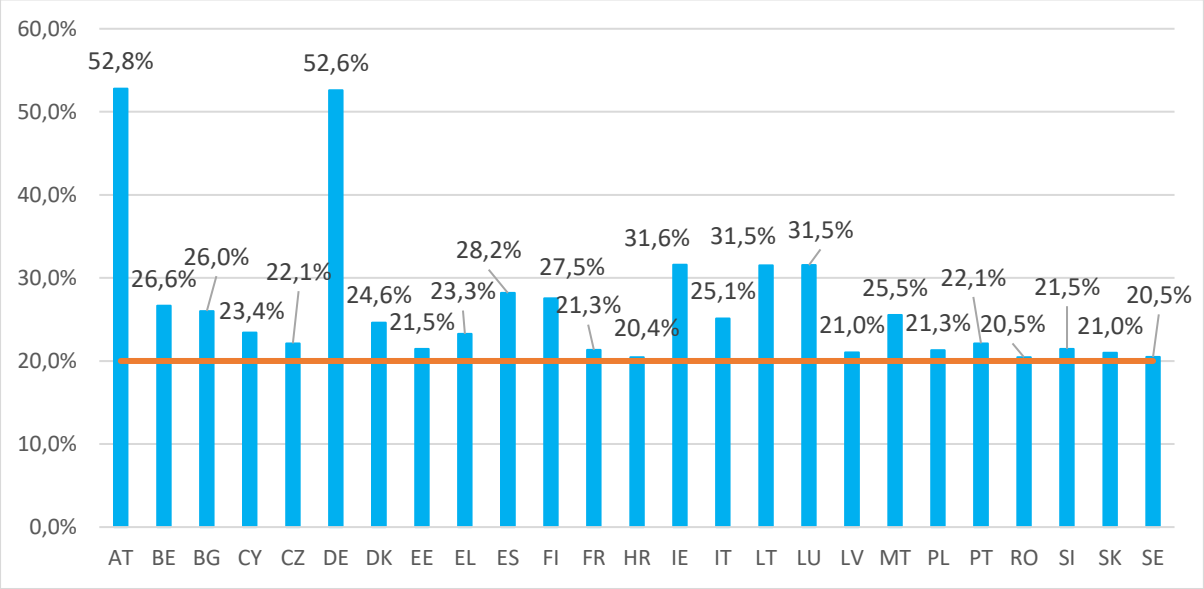
Tādu pasākumu piemēri, kas saistīti ar izpildītiem starpposma rādītājiem un mērķrādītājiem

- **Itālija** ir piešķīrusi līgumus par digitālā tūrisma portāla izstrādi un izsludinājusi uzaicinājumus identificēt valsts projektus, kas ir svarīgi projekti visas Eiropas interesēs (*IPCEI*) mikroelektronikas un mākoņdatošanas jomā.
- **Spānija** ir pieņēmusi MVU digitalizācijas plānu 2021.–2025. gadam un digitālo prasmju plānu.
- **Portugāle** ir parakstījusi līgumus par 600 000 jaunu klēpjdatoru iegādi, lai tos uz laiku izsniegtu skolotājiem un skolēniem, un atlasījusi 17 digitālās inovācijas centrus, kas atbalstīs uzņēmumu digitalizācijas centienus.
- **Francija** ir pieņēmusi sešas "paātrināšanas stratēģijas", lai sekmētu inovāciju svarīgākajās digitālo tehnoloģiju jomās (kvantu tehnoloģijas, kiberdrošība, digitālā izglītība, kultūras un radošās industrijas, 5G, mākoņdatošana).
- **Grieķija** ir izsludinājusi uzaicinājumu komercbankām saskaņā ar tām ANM noteikto aizdevumu mehānismu. Vismaz 20 % no finansējuma tiks piešķirti digitālo mērķu sasniegšanai.
- **Horvātijas** Lauksaimniecības ministrijā ir izveidota Digitālās pārveides projektu īstenošanas un pārvaldības nodaļa, kas nodrošinās vismaz 30 digitalizētu sabiedrisko pakalpojumu īstenošanu, kā arī funkcionējošas viedās lauksaimniecības platformas un publiski pieejamas izsekojamības informācijas sistēmas izveidi.

ANM regulā ir noteikts, ka vismaz 20 % no kopējā piešķīruma katrā ANP ir jānovirza digitālo mērķu atbalstam. Dalībvalstu ierosinātās reformas un investīcijas ir pārsniegušas šo mērķrādītāju — digitālajai jomai paredzēt 20 %; kopējie aplēstie digitālie izdevumi pieņemtajos plānos sasniedz 127 miljardus EUR — tie ir 26 % no kopējā plānos paredzētā piešķīruma, kas aprēķināts saskaņā ar digitālo pasākumu izsekojamības metodiku[16].

[16] ANP bija jānorāda un jāpamato, izmantojot ANM regulas VII pielikumu, cik lielā mērā katrs pasākums ietekmē digitālos mērķus: pilnībā ietekmē (100 %), daļēji ietekmē (40 %), neietekmē (0 %). Šo koeficientu apvienošana ar katra pasākuma izmaksu aplēsēm ļauj aprēķināt, cik lielā mērā konkrētie plāni veicina digitālās jomas mērķrādītāja sasniegšanu.

8. diagramma. Ieguldījums digitālo mērķu sasniegšanā kā ANP piešķīruma daļa

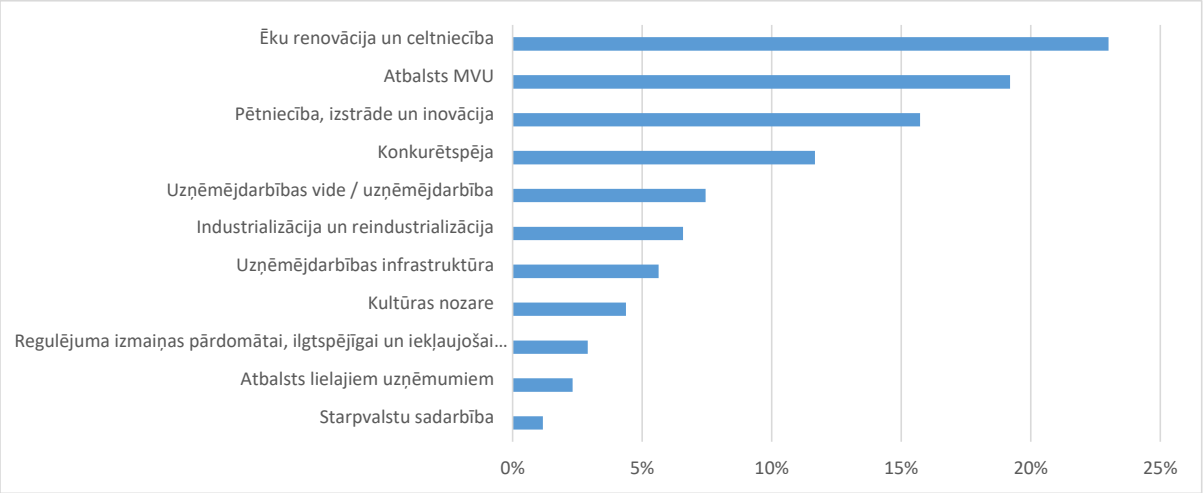
Avots: atveseļošanas un noturības rezultātu pārskats.

3. pīlārs. Pārdomāta, ilgtspējīga un iekļaujoša izaugsme, tostarp ekonomiskā kohēzija, darbvietas, ražīgums, konkurētspēja, pētniecība, izstrāde un inovācija, un labi funkcionējošs iekšējais tirgus ar spēcīgiem MVU

Savos plānos dalībvalstis ir iekļāvušas daudzas reformas un investīcijas, kas veicina pārdomātu, ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi un padara to ekonomiku, kā arī Savienības ekonomiku kopumā noturīgāku. Ņemot vērā mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) nozīmi mūsu ekonomikā un atveseļošanas procesā, dalībvalstis ir ierosinājušas ievērojamu skaitu pasākumu, ar kuriem tieši un netieši atbalsta MVU[17]. Kopumā ieguldījumu 3. pīlāra īstenošanā sniedz 25 plāni, ko Padome pieņēmusi līdz 30. jūnijam, un tajos aptuveni 235 miljardi EUR ir paredzēti pārdomātas, ilgtspējīgas un iekļaujošas izaugsmes veicināšanai dažādās politikas jomās (sk. 9. diagrammu).

[17] Plašāka informācija un konkrēti piemēri par pasākumiem, ar ko sniedz atbalstu MVU, ir atrodami tematiskajā analīzē "Atbalsts MVU", kas publicēta atveseļošanas un noturības rezultātu pārskatā https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/assets/thematic_analysis/3_SME.pdf.

9. diagramma. Izdevumu sadalījums pa politikas jomām pārdomātas, ilgtspējīgas un iekļaujošas izaugsmes atbalstam

Avots: atveseļošanas un noturības rezultātu pārskats.
Procentuālā daļa attiecas uz kopējo daļu, kas saskaņā ar šo politikas pīlāru attiecīgi atzīmēta 25 plānos, kuri pieņemti līdz 2022. gada 30. jūnijam.

Konkrēti, 115 no 228 izpildītajiem starpposma rādītājiem un mērķrādītājiem attiecas uz 3. pīlāru, un tas liecina, ka ir panākts būtisks progress ilgtspējīgas izaugsmes atjaunošanā un veicināšanā. Dažu tādu pasākumu piemēri, kas saistīti ar izpildītiem starpposma rādītājiem un mērķrādītājiem, ir sniegti nākamajā izcēlumā.

Turklāt dalībvalstis sekmīgi īsteno reformas un investīcijas, lai atbalstītu MVU atveseļošanos un uzlabotu to piekļuvi finansējumam, arī izmantojot ANM līdzekļus. Piemēram, Horvātijā ekonomikas konkurētspējas stiprināšanas nolūkā īsteno uzņēmējdarbības un normatīvās vides reformu, kurā īpaša uzmanība pievērsta regulējuma ekonomiskajai ietekmei uz MVU. Grieķija reformēs uzņēmējdarbības vidi, samazinot administratīvo un regulatīvo slogu uzņēmumiem, arī MVU. Konkrētāk, ar šo reformu mazinās dažādu procesu (piem., kredīta saņemšanas, elektropieslēguma izveides, īpašuma reģistrēšanas un būvatļaujas saņemšanas) sarežģītību, izmaksas un ilgumu. Grieķijas plānā ir paredzēta arī publiskā iepirkuma sistēmas reforma, citstarp nolūkā uzlabot iespējas MVU slēgt publiskā iepirkuma līgumus. Ar Itālijas publiskā iepirkuma reformu tiks vienkāršoti publiskā iepirkuma noteikumi un procesi, palielināta juridiskā noteiktība uzņēmumiem, paātrināta publiskā iepirkuma līgumu piešķiršana un samazināti publiskās pārvaldes iestāžu maksājumu kavējumi, kas arī dos labumu MVU.

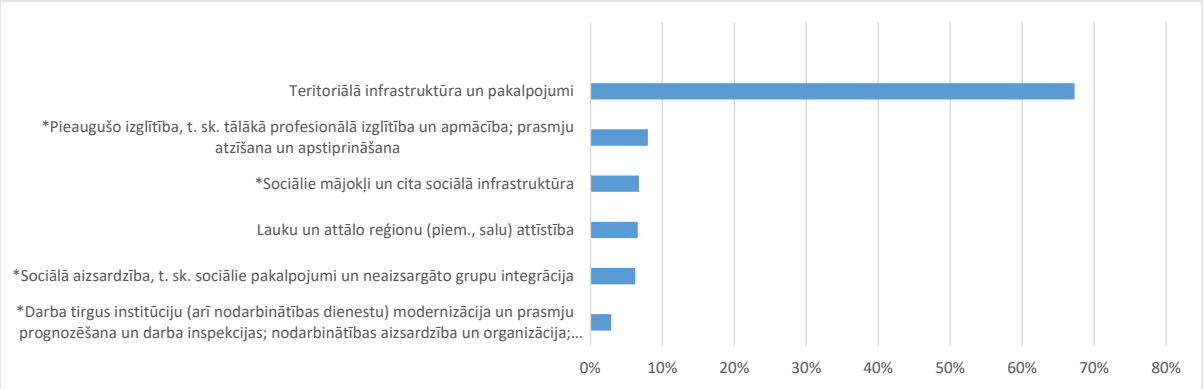
Tādu pasākumu piemēri, kas saistīti ar izpildītiem starpposma rādītājiem un mērķrādītājiem

- **Portugāle** ir izstrādājusi reformu, lai radītu nepieciešamos normatīvos un regulatīvos nosacījumus pakāpeniskai atjaunīgā ūdeņraža ieviešanai, kas paredzēta valsts ūdeņraža stratēģijā, un ir veikusi investīcijas uzņēmējdarbības nozaru modernizācijai, lai uzlabotu spēju veikt intervences pasākumus vidiskās ilgtspējas un digitalizācijas jomās.
- **Francija** ir atbalstījusi investīcijas pētniecībā progresīvo tehnoloģiju jomā zaļās pārkārtošanās kontekstā (projekti, kas ietilpst septiņās "paātrināšanas stratēģijās": i) dekarbonizēts ūdeņradis, ii) rūpniecības dekarbonizācija, iii) ilgtspējīgas lauksaimniecības sistēmas, iv) reciklēšana un reciklētu materiālu atkalizmantošana, v) ilgtspējīgas pilsētas un inovatīvas ēkas, vi) mobilitātes digitalizācija un dekarbonizācija un vii) biobāzēti produkti un rūpnieciskās biotehnoloģijas — ilgtspējīgs kurināmais un degvielas) nolūkā veicināt inovāciju ekonomikas zaļajai pārkārtošanai.
- **Grieķija** ir izstrādājusi reformu, sagatavojot tiesību aktu projektus, lai ieviestu stimulu režīmu, kas veicinātu uzņēmumu produktivitāti un darbības izvēršanu (uzņēmumu palielināšanu).
- **Itālija** īsteno investīcijas, lai atbalstītu tūrisma nozares uzņēmumus, jo īpaši izmantojot fondus tūrisma uzņēmumu konkurētspējas palielināšanai. Turklāt 4000 MVU jau ir saņēmuši mērķtiecīgu atbalstu un finansējumu, refinansējot un pārveidojot uzņēmuma *SIMEST* pārvaldīto fondu 394/81.
- **Horvātija** ir pieņēmusi likumu par ES fondu institucionālo sistēmu, kas uzlabos to apguves spējas un veicinās investīciju projektu ātrāku īstenošanu.
- **Spānija** ir ieviesusi divas svarīgas reformas, lai regulētu audiovizuālās jomas tiesisko regulējumu, kas ļaus Spānijai kļūt par Eiropas audiovizuālo nozaru centru,

4. pīlārs. Sociālā un teritoriālā kohēzija

Dalībvalstis ir iekļāvušas ievērojamu skaitu pasākumu, lai atbalstītu sociālo un teritoriālo kohēziju, jo īpaši veicinot Eiropas sociālo tiesību pīlāra īstenošanu. Precīzāk, līdz šim Padomes pieņemtajos 25 ANP 4. pīlāra atbalstam ir paredzēti aptuveni 222 miljardi EUR. Izdevumu sadalījums šā pīlāra ietvaros ir parādīts 10. diagrammā.

10. diagramma. Izdevumu sadalījums pa politikas jomām sociālās un teritoriālās kohēzijas atbalstam

Avots: atveseļošanas un noturības rezultātu pārskats.
Procentuālā daļa attiecas uz kopējo daļu, kas saskaņā ar šo politikas pīlāru attiecīgi atzīmēta 25 plānos, kuri pieņemti līdz 2022. gada 30. jūnijam. Metodika ziņošanai par sociālajiem izdevumiem, kā definēts Deleģētajā regulā (ES) 2021/2105, ir pilnībā saskaņota un integrēta metodikā, kas attiecas uz ziņošanu par izdevumiem sešu pīlāru ietvaros. Šajā pīlārā ar zvaigznīti (*) atzīmētās politikas jomas tiek izmantotas, lai ziņotu par tādiem sociālajiem izdevumiem, arī attiecībā uz bērniem un jauniešiem, kas paredzēti saskaņā ar šo mehānismu.

Aplūkojot maksājumu pieprasījumus, kas laikposmā līdz 2022. gada 30. jūnijam novērtēti pozitīvi, var secināt, ka ar 82 no izpildītajiem starpposma rādītājiem un mērķrādītājiem tiek atbalstīta 4. pīlāra īstenošana. Jāuzsver, ka ar 28 no izpildītajiem starpposma rādītājiem un mērķrādītājiem tiek atbalstīta nodarbinātība plašā nozīmē[18], un tas liecina par dalībvalstu stingru apņemšanos radīt augstas kvalitātes darbvietas jau ANP īstenošanas sākotnējos posmos.

[18] Šie starpposma rādītāji ir saistīti ar pasākumiem, kas sekmē sociālās kategorijas "Nodarbinātība" īstenošanu, kā definēts Deleģētajā regulā 2021/2105.

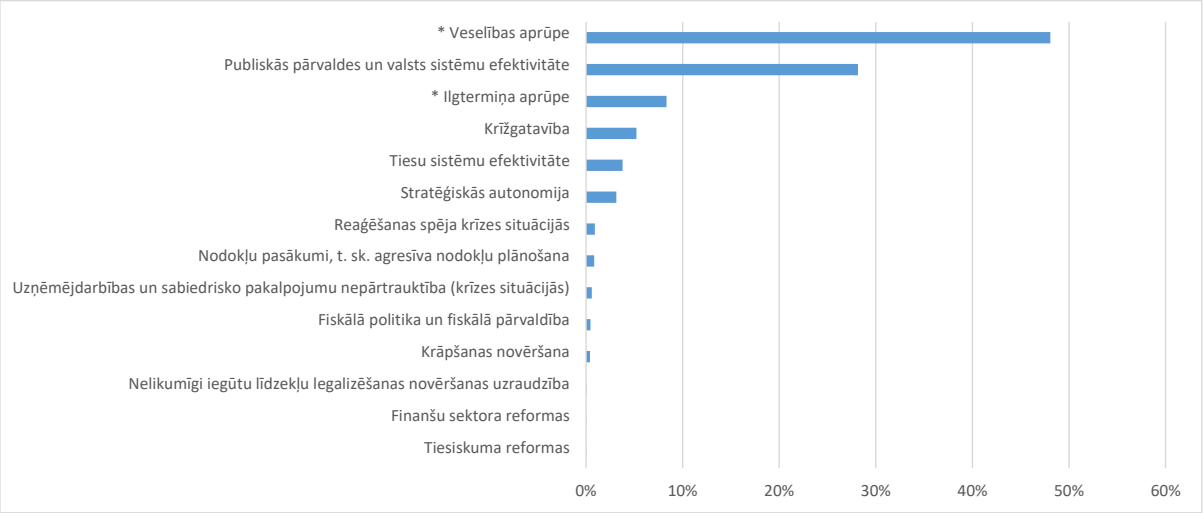
Tādu pasākumu piemēri, kas saistīti ar izpildītiem starpposma rādītājiem un mērķrādītājiem

- **Francija** ir veikusi investīcijas, lai atbalstītu teritoriālo infrastruktūru un pakalpojumus, piemēram, atjaunotu vietējās dzelzceļa līnijas, un apstiprinājusi reformu, lai nodotu pilnvaras vietējām teritorijām. Turklāt Francija ir pieņēmusi finansēšanas nolīgumus tādiem projektiem kā, piemēram, sabiedriskajam transportam un automobiļu koplietošanai paredzētu joslu izbūve.
- **Itālija** ir veikusi investīcijas, lai atbalstītu neaizsargātas personas un novērstu institucionalizāciju, sniedzot atbalstu neaizsargātām ģimenēm, deinstitucionalizējot vecu cilvēku aprūpi, pastiprinot mājās sniegtus sociālos pakalpojumus, lai novērstu hospitalizāciju, un uzlabojot sociālos pakalpojumus, lai novērstu sociālo darbinieku izdegšanu, kā arī īstenojusi jaunu reformu, lai modernizētu aktīvā darba tirgus politiku un uzlabotu arodmācību sistēmu.
- **Portugāle** ir īstenojusi jaunu reformu, lai izstrādātu valsts mājokļu plānu, ko papildina attiecīgas investīcijas dzīvojamā fonda apstākļu uzlabošanai reģionālā līmenī.
- **Grieķija** ir izstrādājusi enerģētiskās nabadzības novēršanas rīcības plānu, kas ietver mērķtiecīgus politikas pasākumus, lai uzlabotu dzīvojamo ēku energoefektivitāti ekonomiski neaizsargāto mājsaimniecību vidū.
- **Horvātija** ir pieņēmusi Nacionālo plānu cīņai pret nabadzību un sociālo atstumtību 2021.–2027. gadam, kura mērķis ir uzlabot ikdienas dzīvi gan nabadzības riskam pakļautiem cilvēkiem, gan tiem, kurus skārusi smaga materiāla nenodrošinātība. Šis plāns rada svarīgus priekšnoteikumus tiesību akta reformai par Nacionālo sociālo pakalpojumu attīstības plānu, ar ko veicina deinstitucionalizāciju un mājās sniegtu pakalpojumu un sabiedrībā balstītu ilgtermiņa aprūpes pakalpojumu attīstību. Horvātija ir arī uzlabojusi savus darba tiesību aktus, citstarp grozot Likumu par

5. pīlārs. Veselība un ekonomiskā, sociālā un institucionālā noturība, citstarp ar mērķi palielināt krīžgatavību un spēju reaģēt uz krīzi

Atveseļošanas un noturības plānos liela uzmanība ir pievērsta pasākumiem veselības un ekonomiskās, sociālās un institucionālās noturības veicināšanai, un to mērķis ir stiprināt gan veselības sistēmas, gan institucionālo noturību un sagatavotību. Reformas un investīcijas palīdz sasniegt 5. pīlāra mērķus aptuveni ar 87 miljardiem EUR (sk. sadalījumu 10. diagrammā), turklāt 98 starpposma rādītāji un mērķrādītāji jau ir izpildīti, un tas skaidri apliecina, ka dalībvalstis ir veltījušas ievērojamas pūles, lai palielinātu savu noturību un panāktu progresu ceļā uz Savienības atvērtu stratēģisko autonomiju.

11. diagramma. Izdevumu sadalījums veselības un ekonomiskās, sociālās un institucionālās noturības atbalstam

Avots: atveseļošanas un noturības rezultātu pārskats. Procentuālā daļa attiecas uz kopējo daļu, kas saskaņā ar šo politikas pīlāru attiecīgi atzīmēta 25 plānos, kuri pieņemti līdz 2022. gada 30. jūnijam. Metodika ziņošanai par sociālajiem izdevumiem, kā definēts Deleģētajā regulā (ES) 2021/2105, ir pilnībā saskaņota un integrēta metodikā, kas attiecas uz ziņošanu par izdevumiem sešu pīlāru ietvaros. Šajā pīlārā ar zvaigznīti (*) atzīmētajām politikas jomām izmanto metodiku ziņošanai par sociālajiem izdevumiem.

Tālāk ir aprakstīti daži tādu pasākumu piemēri, kas saistīti ar izpildītiem starpposma rādītājiem un mērķrādītājiem.

Tādu pasākumu piemēri, kas saistīti ar izpildītiem starpposma rādītājiem un mērķrādītājiem

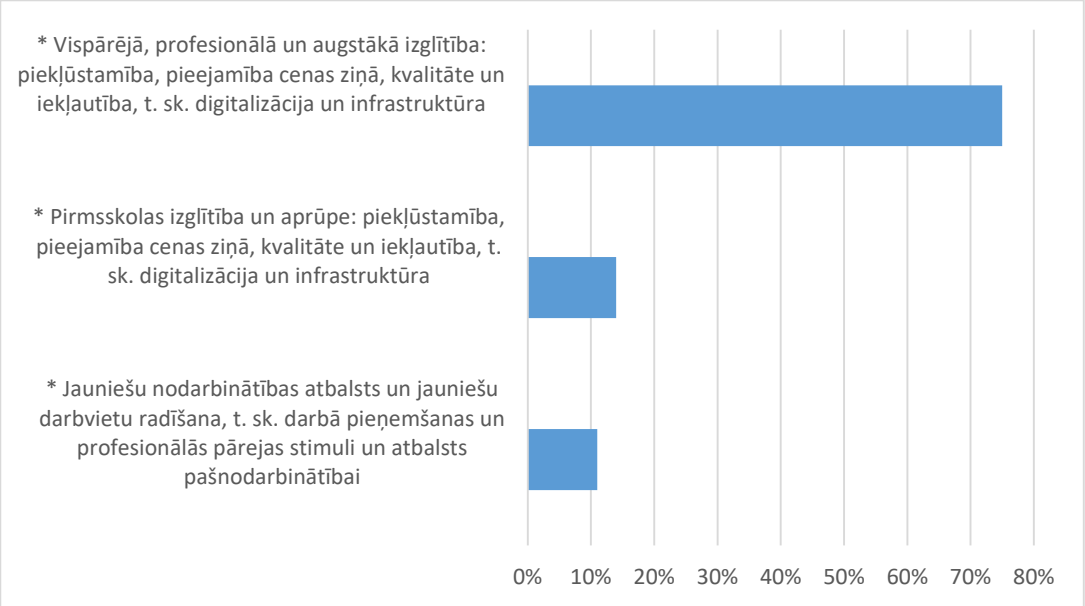
- **Francija** ir uzlabojusi valsts veselības sistēmu, īstenojot reformu, kas ietver slimnīcu pārvaldības vienkāršošanu, nodrošinot tām lielāku elastību savas darbības organizēšanā.
- **Grieķija** ir pieņēmusi ceļvedi visaptverošai nodokļu tiesību aktu kodifikācijas un vienkāršošanas reformai un jaunas investīcijas reģionālo civilās aizsardzības centru izveidei.
- **Itālija** ir veikusi civiltiesību un krimināltiesību reformu un nodrošinājusi investīcijas slimnīcu digitālā aprīkojuma modernizēšanai.
- **Portugāle** ir sniegusi atbalstu publiskās pārvaldes digitalizācijai, lai nodrošinātu digitālus, vienkāršus, iekļaujošus un drošus sabiedriskos pakalpojumus iedzīvotājiem un uzņēmumiem, un ir pieņēmusi jaunu dekrētlikumu par garīgo veselību, kurā izklāstīti garīgās veselības aprūpes organizēšanas principi.
- **Spānija** ir modernizējusi ekonomikas pārvaldības institucionālo struktūru.
- **Horvātija** ir pieņēmusi Budžeta likumu, lai uzlabotu budžeta izstrādes procesus un stiprinātu fiskālo sistēmu. Lai stiprinātu korupcijas apkarošanas satvaru, ir pieņemts jaunais Interešu konfliktu novēršanas likums un Korupcijas apkarošanas stratēģija 2021.–2030. gadam. Turklāt tika pieņemts Nacionālais veselības attīstības plāns 2021.–2027. gadam, kurā noteikti konkrēti mērķi, pasākumi un aktivitātes, kas vērsti uz veselības sistēmas un veselības rezultātu uzlabošanu.

Iestāžu stiprināšana un krīzgatavības un spējas reaģēt uz krīzi uzlabošana nozīmē arī Savienības atvērtas stratēģiskās autonomijas veicināšanu. Šajā saistībā vairākas dalībvalstis ieguldīs līdzekļus kiberdrošības sistēmu stiprināšanā. Spānija stiprinās iedzīvotāju, MVU un profesionāļu kiberdrošības spējas un centīsies uzlabot nozares kopējo ekosistēmu, savukārt Rumānija nodrošinās kiberdrošību publiskajām un privātajām struktūrām, kuru īpašumā ir kritiski svarīga infrastruktūra. Slovākija izbūvēs un modernizēs atjaunīgo energoresursu elektroenerģijas avotu infrastruktūru un palielinās elektroenerģijas sistēmu elastību, lai nodrošinātu lielāku atjaunīgo energoresursu integrāciju, kas veicinās tās enerģētiskās neatkarības palielināšanos. Dažas dalībvalstis investēs arī rūpniecības projektos, ko tās uzskata par stratēģiski svarīgiem, piemēram, Francijas gadījumā — aeronautikas un kosmosa nozarē.

6. pīlārs. Rīcībpolitikas nākamajai paaudzei

Pasākumi attiecībā uz rīcībpolitikām nākamajai paaudzei un bērniem un jauniešiem galvenokārt ir vērsti uz izglītību, apmācību, pirmsskolas izglītību un aprūpi, kā arī uz jauniešu nodarbinātības atbalsta pasākumiem. Aptuveni trīs ceturtdaļas no kopējiem izdevumiem, kas saistīti ar 6. pīlāru, jeb 56 miljardi EUR ir paredzēti vispārējai, profesionālajai un augstākajai izglītībai. Atlikušie 25 % ir gandrīz vienādās daļās sadalīti starp pirmsskolas izglītību un aprūpi un atbalstu jauniešu nodarbinātībai.

12. diagramma. Izdevumu sadalījums pa politikas jomām nākamajai paaudzei paredzēto rīcībpolitiku atbalstam

Avots: atveseļošanas un noturības rezultātu pārskats. Procentuālā daļa attiecas uz kopējo daļu, kas saskaņā ar šo politikas pīlāru attiecīgi atzīmēta 25 plānos, kuri pieņemti līdz 2022. gada 30. jūnijam. Metodika ziņošanai par sociālajiem izdevumiem, kā definēts Deleģētajā regulā (ES) 2021/2105, ir pilnībā saskaņota un integrēta metodikā, kas attiecas uz ziņošanu par izdevumiem sešu pīlāru ietvaros. Šajā pīlārā ar zvaigznīti (*) atzīmētajām politikas jomām izmanto metodiku ziņošanai par sociālajiem izdevumiem.

Ir izpildīti 18 starpposma rādītāji un mērķrādītāji, kas saistīti ar 6. pīlāra īstenošanu. Šie starpposma rādītāji un mērķrādītāji ir saistīti ar aktīva darba tirgus politikas pasākumiem, atbalstu digitālajai pārveidei izglītības nozarē, atbalstu mācīšanai, subsīdijām mācekļu prakses vietām, kā arī atbalstu jauniešu augstākajai izglītībai.

Tādu pasākumu piemēri, kas saistīti ar izpildītiem starpposma rādītājiem un mērķrādītājiem

- **Spānija** ir ieviesusi rīcības plānu jauniešu bezdarba problēmas risināšanai, kas ir daļa no plašākas reformas aktīvā darba tirgus politikas modernizēšanai.
- **Portugāle** ar jaunām investīcijām ir atbalstījusi digitālo pārkārtošanos izglītības jomā.
- **Francija** ir ieviesusi jaunas subsīdijas mācekļa prakses vietām, veicinājusi augstāko izglītību studentiem pēc bakalaura grāda iegūšanas un atbalstījusi mācīšanas, pētniecības, izstrādes un inovācijas ekosistēmas.
- **Itālija** ir īstenojusi jaunas investīcijas attiecībā uz neaizsargātām personām, lai

II.b. ANM ieguldījums dzimumu nelīdztiesības aspektu novēršanā

Covid-19 krīzes ietekme uz dzimumu līdztiesību

Covid-19 krīze ir atklājusi un saasinājusi ar dzimumu nelīdztiesību saistītas problēmas ES. Krīzes laikā pastiprinājās vecāku stāvokļa ietekme uz nodarbinātību un nostrādātajām stundām, un 2020. gadā to sieviešu nodarbinātības līmenis, kurām ir mazi bērni, ES bija par 11,8 procentpunktiem zemāks nekā sievietēm bez bērniem[19]. Neapmaksāti aprūpes pienākumi neļauj aptuveni 7,7 miljoniem sieviešu ES piedalīties darba tirgū; salīdzinājumam — šādā situācijā ir tikai 450 000 vīriešu[20]. Šo norišu pamatā ir ilgstošas atšķirības sieviešu un vīriešu pārstāvībā krīzes skartajās nozarēs un profesijās, piemēram, pārāk liels sieviešu īpatsvars nozarēs, kuras smagi skārusi mājsēde, dzimumu atšķirības tāldarba izmantošanā un sekas, ko rada pēkšņs neapmaksāta aprūpes darba pieaugums.

Pandēmijas fiziskā un psihosociālā ietekme ir palielinājusi arī nelīdztiesību, jo īpaši ietekmējot sievietes, bērnus un nelabvēlīgākā situācijā esošās grupas[21]. Kā svarīgi faktori

[19] Vienotais nodarbinātības ziņojums par 2022. gadu, sk. https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/economy-finance/2022_european_semester_proposal_for_a_joint_employment_report_0.pdf.
[20] *EIGE*, "Gender inequalities in care and consequences for the labour market", 2021.
[21] Piem., personas ar invaliditāti, vecāka gadagājuma cilvēki un personas ar minoritāšu rases vai etnisko piederību.

ir jāatzīmē lielāka vardarbība ģimenē un lielāka pandēmijas ietekme uz sieviešu un nelabvēlīgā situācijā esošu grupu garīgo veselību[22].

Dzimumu līdztiesības apsvērumi Eiropas pusgada kontekstā

Katru gadu Eiropas pusgada kontekstā Komisija ierosina Padomei vairākus konkrētām valstīm adresētus ieteikumus (KVAI), lai uzlabotu koordināciju starp dalībvalstīm ekonomikas, fiskālās, nodarbinātības un sociālās politikas jomās. Eiropas pusgads ir daļa no Eiropas Savienības ekonomikas pārvaldības sistēmas. Pēc Eiropas sociālo tiesību pīlāra izziņošanas Eiropas pusgads nodrošina arī sistēmu, lai koordinētu un uzraudzītu dalībvalstu centienus īstenot pīlārā noteiktos principus un tiesības attiecībā uz vienlīdzīgām iespējām un piekļuvi darba tirgum, taisnīgiem darba apstākļiem, sociālo aizsardzību un iekļaušanu. Tā 2. princips īpaši attiecas uz dzimumu līdztiesību, bet 3. princips — uz vienlīdzīgām iespējām.

Dalībvalstis līdz šim apstiprinātajos atveseļošanas un noturības plānos ir risinājušas ievērojamu daļu problēmu, kas saistībā ar dzimumu līdztiesību tika identificētas 2019. gada konkrētām valstīm adresētajos ieteikumos. 2019. gadā ar dzimumu līdztiesību saistītie KVAI tika izdoti deviņām valstīm (Austrijai, Čehijai, Igaunijai, Itālijai, Īrijai, Kiprai, Polijai, Slovākijai un Vācijai). Tajos tika norādīts uz nepieciešamību palielināt sieviešu dalību darba tirgū un nodrošināt pirmsskolas izglītību un aprūpi, kā arī ilgtermiņa aprūpi kā priekšnoteikumu šādas dalības palielināšanai, uz nepieciešamību samazināt fiskālos šķēršļus, kas kavē strādāt vairāk stundu, un uz nepieciešamību samazināt vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirības.

Ņemot vērā Covid-19 pandēmiju, 2019. gadā izdotie KVAI palika spēkā 2020. gadā un tika papildināti ar ieteikumiem saistībā ar krīzes radītajām papildu problēmām. Tā kā 2020. gada Eiropas pusgadā būtiski mainījās konkrētām valstīm adresēto ieteikumu tematika, netika izdots neviens KVAI ar tiešu atsauci uz dzimumu līdztiesību, bet 22 dalībvalstis saņēma KVAI, kas attiecas uz nelabvēlīgā situācijā esošām grupām kopumā. Daudzu KVAI apsvērumos tika aplūkoti arī ar līdztiesību saistīti jautājumi, uzsverot to nozīmi dažādās politikas jomās. Lai gan 2021. gadā nefiskāli KVAI netika ierosināti, 2022. gadā tika ierosināti ar dzimumu līdztiesību saistīti KVAI trim valstīm (Austrijai, Polijai un Vācijai), un tajos galvenā uzmanība tika pievērsta sieviešu dalībai darba tirgū un bērnu aprūpes nodrošināšanai.

ANM un dzimumu līdztiesība

Līdztiesības apsvērumiem ir liela nozīme ANM, kaut arī tie nav oficiāls Komisijas veiktās nacionālo plānu novērtēšanas kritērijs. ANM regulā dalībvalstīm tiek prasīts skaidrojums par to, kā ar to attiecīgajiem plāniem ir iecerēts veicināt dzimumu līdztiesību un vienlīdzīgas

[22] *EIGE*, sk. https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2021-health.

iespējas visiem saskaņā ar Eiropas sociālo tiesību pīlāra 2. un 3. principu, ANO ilgtspējīgas attīstības 5. mērķi ("Panākt dzimumu līdztiesību un nodrošināt pilnvērtīgas iespējas visām sievietēm un meitenēm") un attiecīgā gadījumā valsts dzimumu līdztiesības stratēģiju[23]. Šajā regulā arī noteikts, ka dalībvalstīm ir jāapraksta savu pasākumu saskaņotība un papildināmība ar citām politikas jomām, kā arī ar finansējumu no citiem ES avotiem, citstarp no Eiropas Sociālā fonda Plus (ESF+).

ANM regulas vispārīgajos mērķos ir noteikts, ka, mazinot krīzes ietekmi, īpaša uzmanība ir jāpievērš sievietēm (sk. jo īpaši 4. pantu un 18. panta 4. punkta o) apakšpunktu). Turklāt mehānisma darbības jomā ir iekļauts 4. pīlārs (sk. 3. panta d) punktu), kas ir vērsts uz sociālo un teritoriālo kohēziju, kur jēdziens "sociāls" ietver dzimumu līdztiesības un vienlīdzīgu iespēju uzlabošanu. Līdztiesības apsvērumi tiek ņemti vērā arī ar mērķi mazināt sociālo neaizsargātību, kas ir viens no minēto plānu novērtēšanas kritērijiem.

Visbeidzot, ANM regulas 17. panta 3. punktā ir noteikts, ka ar minētajiem plāniem risina visas attiecīgajos KVAI identificētās problēmas vai to ievērojamu daļu, — arī no tiem KVAI, kas dalībvalstīm adresēti 2019. un 2020. gadā un kas ir tieši vai netieši saistīti ar mērķi uzlabot dzimumu līdztiesību. Plānu sagatavošanas laikā Komisija konsekventi aicināja dalībvalstis savos nacionālajos plānos atspoguļot līdztiesības apsvērumus. Saskaņā ar dzimumu līdztiesības stratēģijas divējādo pieeju[24] Komisija mudināja dalībvalstis iekļaut mērķtiecīgus pasākumus līdztiesības veicināšanai, kā arī integrēt līdztiesības apsvērumus visās plānu sadaļās.

Ziņošana par dzimumu līdztiesību saistībā ar atveseļošanas un noturības plānu īstenošanu

Komisija ir veicinājusi ziņošanas rīku izstrādi ES un dalībvalstu līmenī, lai pārraudzītu ANM īstenošanu un nodrošinātu, ka tas veicina ES un atveseļošanas procesa iekļautības uzlabošanu, arī nodrošinot, ka dažādi paziņotie dati ir sadalīti pēc dzimuma. Šajā nolūkā Komisija pieņēma divus deleģētos aktus: a) par atveseļošanas un noturības rezultātu pārskatu un kopējiem rādītājiem un b) par *ex post* ziņojumiem par sociālajiem izdevumiem. Abi akti stājās spēkā 2021. gada 2. decembrī.

Šajos deleģētajos aktos ir iekļauti vairāki noteikumi ar mērķi sekot līdzi ANM ietekmei uz dzimumu līdztiesību:

- Deleģētajā regulā (ES) 2021/2106**[25]** ir paredzēti 14 kopējie rādītāji, saskaņā ar kuriem dalībvalsts ziņo par progresu, kas panākts, lai sasniegtu mehānisma mērķus, un attiecībā uz četriem no šiem kopējiem rādītājiem ir noteikta prasība datus sadalīt pēc dzimuma;

[23] Sk. 18. panta 4. punkta o) apakšpunktu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) 2021/241 (2021. gada 12. februāris), ar ko izveido Atveseļošanas un noturības mehānismu.
[24] Stratēģijā ir izmantota divējāda pieeja — integrēta pieeja dzimumu līdztiesības nodrošināšanai apvienojumā ar mērķtiecīgām darbībām.
[25] Deleģētā regula (ES) 2021/2106, ar kuru nosaka atveseļošanas un noturības rezultātu pārskata kopējos rādītājus un detalizētos elementus.

- lai sekotu līdzi ANM ieguldījumam dzimumu līdztiesības nodrošināšanā, Komisija, apspriežoties ar dalībvalstīm, savos novērtēšanas instrumentos piešķīra atzīmi pasākumiem, kas vērsti uz dzimumu līdztiesību, saskaņā ar Deleģētajā regulā (ES) 2021/2105 izklāstīto metodiku[26].

Svarīgi ir tas, ka metodikas ierobežojumu dēļ, kā arī novērtējuma *ex ante* rakstura un ANM uz rezultātiem balstītā rakstura dēļ reālo ietekmi un izdevumus dzimumu līdztiesības jomā no pašiem plāniem tieši noteikt nevar.

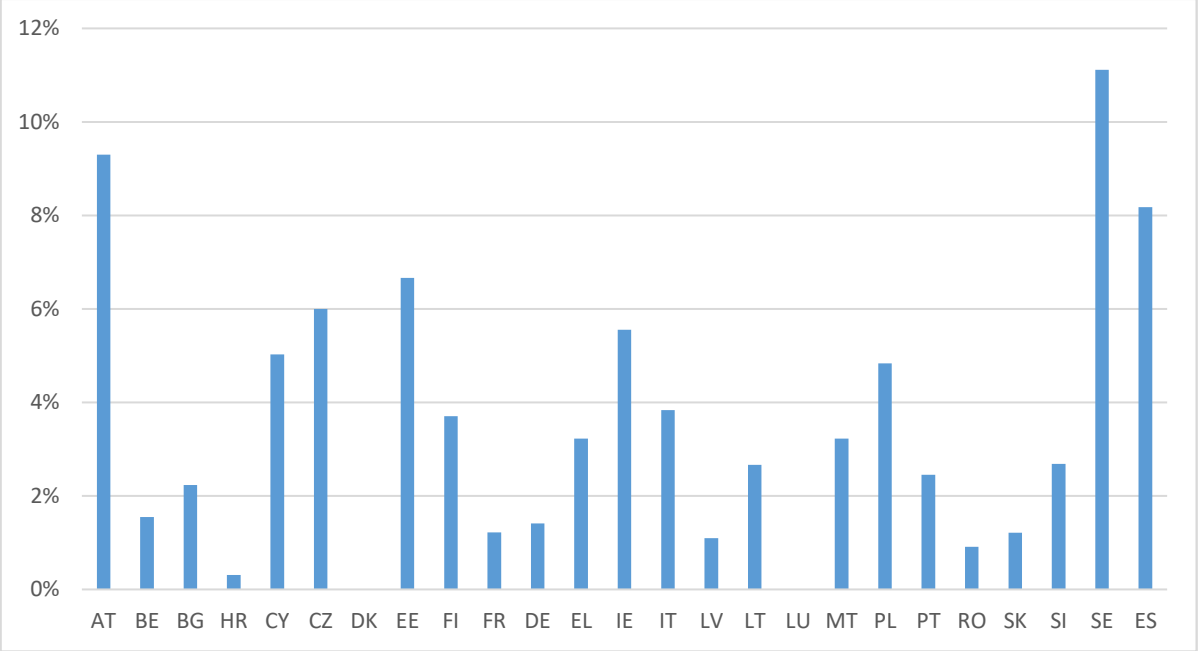
Pasākumi, kas nacionālajos plānos ir vērsti uz dzimumu līdztiesību

Pamatojoties uz to, ka Komisija, apspriežoties ar dalībvalstīm, attiecīgajiem plānos ietvertajiem pasākumiem ir piešķīrusi dzimumu līdztiesības atzīmes, var uzskatīt, ka 25 plānos, kas pieņemti līdz 2022. gada 30. jūnijam, 129 pasākumi ir vērsti uz dzimumu līdztiesību. Sadalījumu pa dalībvalstīm skatīt 13. diagrammā[27].

13. diagramma. To pasākumu īpatsvars (%), kas pieņemtajos ANP ir vērsti uz dzimumu līdztiesību

[26] Deleģētā regula (ES) 2021/2105 (2021. gada 28. septembris), ar kuru, nosakot metodiku ziņošanai par sociālajiem izdevumiem, papildina Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2021/241, ar ko izveido Atveseļošanas un noturības mehānismu. Jāatzīmē, ka Komisija šo metodiku piemēroja ne tikai sociāla rakstura pasākumiem, bet arī visiem pārējiem pasākumiem, kuri iekļauti pieņemtajos ANP un kuros galvenā uzmanība pievērsta dzimumu līdztiesībai, lai to labāk atspoguļotu visos plānos. Šim mērķim nebija jābūt galvenajam attiecīgo pasākumu mērķim. Tas nozīmē, ka dzimumu līdztiesību var ietekmēt arī pasākumi, kuriem nav attiecīgas atzīmes. Turklāt, ņemot vērā šīs metodikas ierobežojumus, *ex ante* novērtējuma raksturu un ANM uz rezultātiem balstīto raksturu, var secināt, ka reālo ietekmi un izdevumus dzimumu līdztiesības jomā nevar tieši noteikt, izmantojot tikai atzīmes.

[27] Skaitļi ir ilustratīvi, tos paredzēts izmantot kvalitatīvai analīzei, un tie nav dalībvalstu ANP salīdzinošs novērtējums. Pasākumu skaits un struktūra katrā nacionālajā plānā ir ļoti atšķirīgi, tāpat arī pieeja saistību atspoguļošanai dzimumu līdztiesības jomā. Sīkāka analīze ir atrodama Eiropas Komisijas dienestu darba dokumentos, ko Eiropas Komisija pieņēmusi par katru apstiprināto plānu.

Avots: atveseļošanas un noturības rezultātu pārskats.

Kaut arī konkrēti pasākumi galvenokārt veicina ANM 4. pīlāra ("Sociālā un teritoriālā kohēzija"), 5. pīlāra ("Veselība un ekonomiskā, sociālā un institucionālā noturība") un 6. pīlāra ("Rīcībpolitikas nākamajai paaudzei") īstenošanu, dzimumu līdztiesība tiek atbalstīta arī ar pasākumiem, kas veicina 1. pīlāra ("Zaļā pārkārtošanās"), 2. pīlāra ("Digitālā pārveide") un 3. pīlāra ("Pārdomāta, ilgtspējīga un iekļaujoša izaugsme") īstenošanu.

Piemēram, daži pasākumi, ar ko atbalsta zaļo pārkārtošanos saskaņā ar 1. pīlāru, sekmē dzimumu līdztiesības mērķu sasniegšanu (piem., Beļģijā, Čehijā, Slovākijā, Somijā un Spānijā), veicinot sieviešu apmācību zaļo prasmju apguvē vai izveidojot un atjaunojot bērnu aprūpes iestādes, kuru energoefektivitātes rādītāji ir augstāki.

Saistībā ar pasākumiem, ar ko atbalsta digitālo pārkārtošanos saskaņā ar 2. pīlāru, vairākas dalībvalstis (piem., Igaunija, Kipra, Latvija, Portugāle, Somija, Spānija un Zviedrija) ir iekļāvušas pasākumus nolūkā uzlabot meiteņu un sieviešu digitālās prasmes, kā arī vienlīdzīgu pārstāvību zinātnes, tehnoloģijas, inženierzinātņu un matemātikas (*STEM*) un IKT jomā (piem., Portugāle, Itālija).

Dažas dalībvalstis dzimumu līdztiesības apsvērumus ir integrējušas **3. pīlārā, kas attiecas uz pārdomātu, ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi**, ietverot pasākumus, lai uzlabotu sieviešu uzņēmēju piekļuvi finansējumam un atbalstītu jaunuzņēmumus, kas pieder sievietēm. Tāpat ir pieņemti pasākumi, lai palīdzētu sievietēm uzlabot savas uzņēmējdarbības prasmes. Vairākas dalībvalstis ir ieviesušas arī īpašus ar dzimumu saistītus ziņošanas pienākumus vai mērķrādītājus (piem., Francija, Itālija, Kipra, Portugāle, Slovēnija un Spānija).

Pasākumi saskaņā ar 4. pīlāru ietver reformas, lai samazinātu sieviešu un vīriešu pensiju atšķirību (piem., Austrijā), uzlabotu darba un privātās dzīves līdzsvaru un darba apstākļus

(piem., Horvātijā un Slovēnijā) un pastiprinātu dzimumu līdztiesības aspekta iekļaušanu aktīvā darba tirgus politikā (piem., Spānijā), kā arī investīcijas, lai stimulētu sieviešu dalību darba tirgū (piem., Itālijā) un uzlabotu sieviešu finanšpratību (piem., Kiprā).

Daudzu saskaņā ar 5. pīlāru pieņemto veselības aprūpes un ilgtermiņa aprūpes sistēmu stiprināšanas pasākumu mērķis ir uzlabot formālās un neformālās aprūpes kvalitāti un sniegšanu gan valsts, gan reģionālā vai vietējā līmenī, mazinot aprūpes pienākumus, ko bieži vien uzņemas sievietes mājsaimniecībās (piem., Austrijā, Čehijā, Igaunijā, Itālijā, Lietuvā, Slovēnijā, Spānijā un Zviedrijā). Turklāt daži pasākumi jo īpaši sekmēs atbalstu sociāli nelabvēlīgā situācijā esošām grūtniecēm un darba apstākļu uzlabošanu profesijās, kurās pārsvarā strādā sievietes, piemēram, medicīnas māsu profesijā (piem., Austrijā un Zviedrijā).

Visbeidzot, pasākumi saskaņā ar 6. pīlāru ietver reformas un investīcijas nolūkā uzlabot piekļuvi pirmsskolas izglītībai un aprūpei (piem., Austrijā, Beļģijā, Čehijā, Grieķijā, Itālijā, Kiprā, Polijā, Slovākijā, Spānijā un Vācijā), kas ir svarīgs atbalsts un nosacījums, lai veicinātu sieviešu dalību darba tirgū.

Līdz šim starpposma rādītāji un mērķrādītāji ir izpildīti saistībā ar 13 pasākumiem, kuros galvenā uzmanība pievērsta dzimumu līdztiesībai; tālāk aprakstīti daži to piemēri.

Tādu pasākumu piemēri, kuros galvenā uzmanība ir pievērsta dzimumu līdztiesībai un kuri ir saistīti ar izpildītiem starpposma rādītājiem un mērķrādītājiem

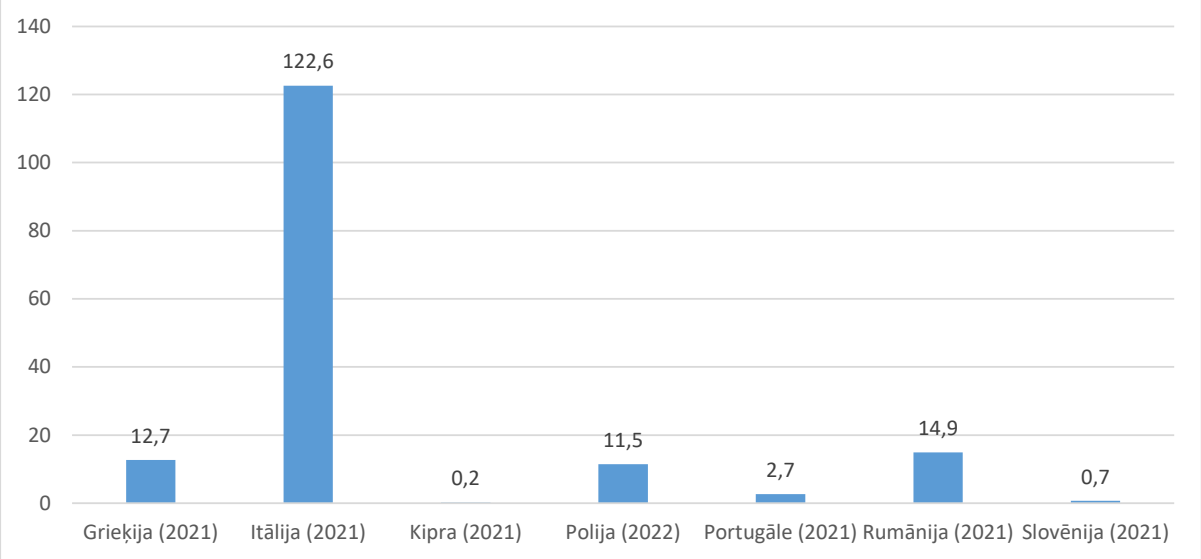
- **Itālija** ir izveidojusi fondu sieviešu uzņēmējdarbības atbalstam un paredzējusi investīcijas ar mērķi novērst iespējamu neaizsargātību ģimenēs, citstarp atbalstot vecākus, kuru bērni ir vecumā no 0 līdz 17 gadiem.
- **Grieķija** ir izveidojusi jaunu sistēmu nolūkā uzlabot darba un privātās dzīves līdzsvaru un mazināt dzimumu nodarbinātības atšķirību.
- **Portugāle** ir nodrošinājusi jaunu digitālo aprīkojumu skolās, lai veicinātu gan meiteņu, gan zēnu digitālo prasmju vienlīdzīgu attīstību un atbalstītu vienlīdzīgu iesaistīšanos *STEM* mācību priekšmetos.
- **Spānija** ir ieviesusi jaunus pienākumus darba devējiem, lai nodrošinātu vienlīdzīgu atalgojumu vīriešiem un sievietēm un darba samaksas pārredzamību. Šī reforma palīdzēs identificēt diskriminējošas situācijas, kas radušās nepareiza darba novērtējuma dēļ (t. i., zemāka darba samaksa par līdzvērtīgu darbu). Turklāt tās ietvaros ir pārskatīta kompensācija vecākiem, galvenokārt mātēm, par bērna

III. TURPMĀKĀ RĪCĪBA: ELASTĪGS INSTRUMENTS, KAS PIELĀGOTS JAUNIEM IZAICINĀJUMIEM

III.a. Nacionālo atveseļošanas un noturības plānu stiprināšana jaunu izaicinājumu risināšanai

Lai atbalstītu papildu reformas un investīcijas, dalībvalstīm saskaņā ar ANM ir pieejams finansējums ar ļoti izdevīgiem finansēšanas nosacījumiem. Ir svarīgi paturēt prātā, ka dalībvalstīm ir iespēja pastiprināt savus plānus, papildus paredzot jaunas reformas un investīcijas, kas finansējamas ar aizdevumiem. ANM regulā ir noteikts, ka maksimālā aizdevumu summa ir 360 miljardi EUR 2018. gada cenās. Kā parādīts 13. diagrammā, līdz šim atbalsts aizdevuma veidā ir piešķirts aptuveni 165 miljardu EUR apmērā. Tādējādi ANM aizdevumu summa, ko dalībvalstis vēl var pieprasīt, pārrēķinot pašreizējās cenās, ir aptuveni 225 miljardi EUR. Lai palielinātu ANM aizdevumu ietekmi, tos var apvienot ar privāto finansējumu. Lai ātri apstrādātu aizdevumu pieprasījumus un nodrošinātu procesa taisnīgumu un pārredzamību, Komisija ierosinātajā grozījumu regulā par *REPowerEU* ir ierosinājusi, ka dalībvalstīm 30 dienas pēc jaunās regulas stāšanās spēkā ir jāpaziņo savs nodoms par ANM aizdevumu iespējamo izmantošanu.

14. diagramma. Pārskats par piešķirtajiem aizdevumiem (miljardi EUR)

Avots: Eiropas Komisija.

ANM kā instruments plāna REPowerEU mērķu sasniegšanas atbalstam

Ņemot vērā Krievijas iebrukumu Ukrainā un nesenos ģeopolitiskos notikumus, dalībvalstis saskaras ar vēl nebijušiem izaicinājumiem. Svarīgāk nekā jebkad agrāk ir palielināt dalībvalstu noturību un kopīgi un koordinēti visā Savienībā ieguldīt stratēģiski

nozīmīgās jomās, ievērojot taisnīguma un solidaritātes principus. Vēl vairāk uzmanības tika pievērsts zaļās un digitālās pārkārtošanās paātrināšanai, kā arī reformu un investīciju veikšanai, lai palielinātu krīžgatavību un spēju reaģēt uz krīzi. Daudzos atveseļošanas un noturības plānos jau ir iekļauti pasākumi šo problēmu risināšanai, un šo esošo pasākumu īstenošanas paātrināšana noteikti ir prioritāte.

Komisija ir ierosinājusi plānu *REPowerEU*, izmantojot ANM kā vienu no galvenajiem tā īstenošanas instrumentiem. Plāna *REPowerEU* mērķis ir reaģēt uz sevišķi steidzamo nepieciešamību pārveidot Eiropas energosistēmu: pakāpeniski likvidēt ES atkarību no Krievijas fosilā kurināmā, kas tiek izmantota kā ekonomisks un politisks ierocis un Eiropas nodokļu maksātājiem izmaksā gandrīz 100 miljardus EUR gadā, palielināt mūsu noturību un paātrināt pāreju uz tīru enerģiju. Pamatojoties uz paketi "Gatavi mērķrādītājam 55 %" un pabeidzot pasākumus enerģētiskās drošības un enerģijas uzglabāšanas jomā, plānā *REPowerEU* ir ierosināts papildu pasākumu kopums, lai: 1) taupītu enerģiju un palielinātu energoefektivitāti, 2) diversificētu enerģijas avotus, 3) paātrinātu pāreju uz tīru enerģiju un 4) gudri apvienotu investīcijas ar reformām. Komisijas priekšlikuma mērķis ir nodrošināt, lai dalībvalstis jebkurā grozītajā atveseļošanas un noturības plānā izveidotu *REPowerEU* veltītu nodaļu. Šādā nodaļā galvenā uzmanība būtu jāpievērš pasākumiem, kas veicina *REPowerEU* mērķu sasniegšanu, lai atbalstītu enerģijas taupīšanu, diversificētu enerģijas avotus un paātrinātu atjaunīgās enerģijas ieviešanu nolūkā aizstāt fosilo kurināmo un fosilās degvielas mājsaimniecībās, rūpniecībā, transporta nozarē un elektroenerģijas ražošanā. Izveidojot šādu nodaļu, būtu jāatbalsta minētie mērķi, paātrināti pārkvalificējot darbiniekus, lai viņi apgūtu zaļās prasmes, kā arī atbalstot vērtības ķēdes attiecībā uz galvenajiem materiāliem un tehnoloģijām, kas saistītas ar zaļo pārkārtošanos.

Lai reaģētu uz šiem bezprecedenta ģeopolitiskajiem izaicinājumiem, ir ierosināts piešķirt ANM papildu resursus. Lai atveseļošana būtu sekmīga un ilgtspējīga, ir svarīgi palielināt Savienības energoapgādes diversifikāciju un drošību un samazināt ES atkarību no fosilā kurināmā. Dalībvalstīm ir iespēja izlietot atlikušo ANM aizdevumu apjomu un izmantot aizdevumus, lai atbalstītu pasākumus saskaņā ar *REPowerEU* mērķiem. Lai palīdzētu dalībvalstīm risināt šīs problēmas, Komisija ir arī ierosinājusi palielināt ANM pieejamos līdzekļus par 20 miljardiem EUR, kas iegūti, pārdodot ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas kvotas, kuras pašlaik tiek turētas tirgus stabilitātes rezervē. Visbeidzot, šajā priekšlikumā dalībvalstīm ir paredzēta iespēja pēc to pieprasījuma pārskaitīt uz ANM daļu no tām iedalītā finansējuma saskaņā ar dalītas pārvaldības programmām. Konkrēti, ANP var piešķirt lielāku daļu no valstu 2021.–2027. gada piešķīruma no Kopīgo noteikumu regulā paredzēto fondu līdzekļiem (palielinājums no 5 % līdz 12,5 %) un līdz 12,5 % no to valsts piešķīruma no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai, ņemot vērā ANM un šo programmu mērķu lielo saskaņotību.

Atveseļošanas un noturības plāni ir labi piemēroti šo steidzamo prioritāšu īstenošanai. Dalībvalstu atveseļošanas un noturības plāni būs kā stratēģisks satvars reformām un investīcijām, lai nodrošinātu kopīgu Eiropas rīcību noturīgākām, drošākām un ilgtspējīgākām

energosistēmām saskaņā ar plāna *REPowerEU* mērķiem. Grozītajos plānos būs jāņem vērā 2022. gada konkrētām valstīm adresētie ieteikumi, jo īpaši enerģētikas jomā.

III.b. Turpmākā rīcība: norādījumi dalībvalstīm par plānu atjaunināšanu

Jaunajos norādījumos par ANP saistībā ar *REPowerEU* ir sniegta vajadzīgā informācija un norādījumi dalībvalstīm attiecībā uz to plānu grozīšanu atjaunināto piešķīrumu kontekstā, vienlaikus iekļaujot arī reformas un investīcijas *REPowerEU* mērķu sasniegšanai.

Jaunie norādījumi ir vērsti uz esošo plānu grozīšanas procesu, savukārt 2021. gada janvārī publicētie norādījumi[28] joprojām ir spēkā attiecībā uz ANP sagatavošanu kopumā. Konkrēti, jaunajā norādījumu dokumentā ir noteikts, kā būtu jāstrukturē *REPowerEU* nodaļa un kas tajā būtu jāietver.

Komisija norādījumos ir arī skaidri paziņojusi, ka *REPowerEU* nodaļu pievienošana ANP nedrīkst aizkavēt ANP īstenošanu. Svarīgi, lai dalībvalstis koncentrētos uz esošo ANP īstenošanu, lai varētu virzīties uz starpposma rādītāju un mērķrādītāju izpildi, ņemot vērā to, ka tie ir svarīgi, lai ātrāk atgūtos no pandēmijas ekonomiskās ietekmes un uzlabotu noturību.

Tāpēc izmaiņas ANP būtu pienācīgi jāpamato, un tām būtu jāattiecas tikai uz noteiktām situācijām, lai būtu iespējams raiti pieņemt un īstenot papildu investīcijas un reformas. Nedrīkstētu samazināt ANP ieceru vērienu, jo īpaši attiecībā uz reformām, ar kurām īsteno konkrētām valstīm adresētos ieteikumus.

Secinājumi

ANM tika izveidots 2021. gada februārī, lai veicinātu Savienības ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju un sniegtu ievērojamu finansiālu atbalstu dalībvalstīm Covid-19 krīzes kontekstā, paātrinot ilgtspējīgu reformu un investīciju īstenošanu. Pēc 18 mēnešiem ir panākts ievērojams progress — dalībvalstu ierosinātā vērienīgā reformu un investīciju programma tiek īstenota raiti un stabili un veicina Eiropas zaļās un digitālās pārkārtošanās paātrināšanu.

Turklāt Atveseļošanas un noturības mehānisms ir kļuvis par Eiropas Savienības uz nākotni vērstās stratēģijas stūrakmeni, jo valstu atveseļošanas un noturības plāni nosaka investīciju un reformu programmu, lai nākamajos gados veicinātu iekļaujošu un ilgtspējīgu izaugsmi. Šajā saistībā ANM palīdzēs dalībvalstīm novērst vīriešu un sieviešu nelīdztiesību, izmantojot pasākumus, kas īpaši vērsti uz dzimumu līdztiesību, un atbalstot dzimumu līdztiesības aspekta iekļaušanu visos sešos politikas pīlāros.

[28] Komisijas dienestu darba dokuments (2021) 12 final.

Šā mehānisma unikālais raksturs — tas ir uz pieprasījumu balstīts un uz rezultātiem vērsts instruments — ir arī pozitīvi apliecinājis tā efektivitāti šajā sākotnējā posmā. Ar to tiek atbalstīta tādu savstarpēji pastiprinošu reformu un investīciju kopuma īstenošana, kas ir izstrādātas kopā ar dalībvalstīm un pielāgotas to vajadzībām, kā arī nodrošina atbilstošus stimulus, lai garantētu to īstenošanu vidējā termiņā.

Kopš Atveseļošanas un noturības mehānisma izveides bezprecedenta ģeopolitiskie un ekonomiskie notikumi ir ārkārtīgi spēcīgi ietekmējuši Savienības sabiedrību un ekonomiku, kas tagad saskaras ar jaunu krīzi, kuru izraisījis Krievijas iebrukums Ukrainā. Esošajos atveseļošanas un noturības plānos ietvertie pasākumi, kas paredzēti zaļās un digitālās pārkārtošanās īstenošanai, joprojām ir būtiski, un tie ir jāīsteno pilnā apjomā. Turklāt paredzams, ka daudzi dalībvalstu atveseļošanas un noturības plānos iekļautie pasākumi jau tagad palīdzēs risināt šīs jaunās problēmas. Tajā pašā laikā nesenie ģeopolitiskie un ekonomiskie notikumi prasa rīkoties vēl steidzamāk un vērienīgāk, lai ievērojami uzlabotu Savienības energoapgādes noturību, samazinātu atkarību no enerģijas importa un atbalstītu taisnīgu pārkārtošanos. Tas prasa papildu investīcijas un reformas gan ES, gan valstu līmenī.

Šajā kontekstā, ņemot vērā Atveseļošanas un noturības mehānisma pirmos reālos panākumus, Komisija ierosināja padarīt to par galveno *REPowerEU* īstenošanas instrumentu[29]. ANM pieejamais aizdevumu apjoms, kā arī ierosinātie papildu finansējuma avoti var palīdzēt stiprināt Eiropas atvērto stratēģisko autonomiju, samazināt Savienības atkarību no fosilā kurināmā, atbalstīt atjaunīgo enerģiju un kopumā samazināt enerģijas patēriņu. Ar *REPowerEU* veltītu nodaļu, kas stiprina atveseļošanas un noturības plānu ieceru vērienu, šie plāni ir labi piemēroti tam, lai būtu par galveno Eiropas stratēģisko satvaru reformām un investīcijām nolūkā nodrošināt kopīgu Eiropas rīcību noturīgāku, drošāku un ilgtspējīgāku energosistēmu izveidei.

[29] Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru attiecībā uz *REPowerEU* veltītajām atveseļošanas un noturības plānu nodaļām groza Regulu (ES) 2021/241, kā arī groza Regulu (ES) 2021/1060, Regulu (ES) 2021/2115, Direktīvu 2003/87/EK un Lēmumu (ES) 2015/1814. Pilns teksts pieejams vietnē https://ec.europa.eu/info/files/proposal-regulation-european-parliament-and-council-amending-regulation-eu-2021-241-regards-repowereu-chapters-recovery-and-resilience-plans-and-amending-regulation-2021-1060-2021-2115-2003-87-ec-2015-1814_en.